

ζήσουμε ἐστὶ ἐξῆς σύμφωνα μὲ τὸν ὄργανισμό μας, τὸ κλίμα μας, τὴν ἰδιοσυγκρασία μας, τὸ χαρακτῆρά μας, τὴν ἱστορικὴ μας παράδοση, τὸν ἔθνικό μας προορισμό. Ἐκκελευθήσουμε μὲ ἄλλους λόγους τὴ φύση μας καὶ νὰ δημιουργήσουμε ἕναν καινούργιο ἑλληνικὸ πολιτισμὸ, ἐστὶ τὴ θέση τῆς σημερινῆς φραγκορωμαλικῆς βαρβαρότητας.

Αὐτὸ εἶνε· αὐτὸ θέλει ὁ Γιαννόπουλος, καὶ μὲ τὸ σύγγραμμά του τὸ πολυτέμο εἰς αὐτὸ θέλει νὰ μᾶς βοηθήσει, νὰ μᾶς ὁδηγήσει, νὰ μᾶς ἀκαταρακτώσει μὲ φῶς. . . Ποίρνει κ' ἐξετάζει: ἕνα-ἕνα ὅλα μας τὰ πράγματα, ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, καὶ μᾶς δείχνει: σὲ ποιά κατάντια βρίσκεται σήμερὰ τὸ κάθε τί, καὶ πῶς πρέπει νὰ ἀναδημιουργηθοῦν ὅλα, σύμφωνα «μὲ τὴ φυσιολογία τοῦ Ἑλλήνος καὶ τὴ φυσιολογία τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς». Τίποτα, φυσικὰ, δὲν εἶνε τοῦ ἄρθε, γιατί τίποτα δὲν εἶνε ἐστὶ τὴ θέση του, γιατί τίποτα δὲν εἶνε ἐκεῖνο ποῦ ἔπρεπε νὰ εἶνε: Κοινωνία, κράτος, πολίτευμα, ἐκκλησία, παιδεία, στρατός, στόλος, τύπος, φιλολογία, γλῶσσα, θέατρο, μουσικὴ, ζωγραφικὴ, γλυπτικὴ, ἀρχιτεκτονικὴ. Κατάντησε νὰ μὴν ὑπάρχει σήμερὰ ἐστὶν Ἑλλάδα οὔτε ΕΝΑ ΙΔΡΥΜΑ, ὁποιοῦδήποτε κλάδου, ποῦ νὰ ἐκτελεῖ τὸν ἔθνικό του προορισμό, ποῦ νὰ ὁδηγῇ σίγουρα ἐπὶ τὸν αὐρινὸ νεοελληνικὸ πολιτισμὸ. Ἀλλὰ ὁ Γιαννόπουλος τίποτα θὰ ἤθελε ΟΛΑ μας τὰ Ἰδρύματα, —πραγματικῶς Ἑθνικά, — καὶ μᾶς δείχνει μὲ ποιὸν τρόπο, σιγά-σιγά, μπόρουμε νὰ γίνουμε.

*

Ἀπὸ τίς δεκαπέντε μονογραφίες ποῦ θέλουσιν ἐκδοθῆναι τὴν ἐκδοσὴ τοῦ «Νέου Πνεύματος», μιὰ μόνον —πολὺ σπουδαία κατὰ τὴ γνώμη μου, — δημοσιεύθηκε πέρου ἐστὶ «Ἄστου»: **Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ**. Ὁποῖος ἔτυχε νὰ παρακολουθήσῃ τὴν αἰσθητικὴ αὐτὴ μελέτη, τὴν πρώτη καὶ τὴ μονακρῖβη ποῦ φάνηκε ὡς τῶρα ἐπὶ τὸν τόπο μας, αὐτὸς μπόρει νὰ καταλάβῃ ὅλο τὸ Σύστημα τοῦ Γιαννόπουλου ἐστὶν πρακτικὴ του ἐφαρμογῆ.

Τί εἶνε σήμερὰ ἡ τάχα ἔθνικὴ ζωγραφικὴ μας ἐστὶ τὸ σύνολό της; Μιὰ ἐλεεινὴ ἀπομίμηση τῆς Εὐρωπαϊκῆς. Οἱ ζωγράφοι μας βλέπουν μὲ ξένα μάτια καὶ ζωγραφίζουν μὲ ξένη γραμμὴ καὶ μὲ ξένα χρώματα. Τίποτα τὸ ἑλληνικὸ, τὸ ἔθνικόν, ἐστὶς παρισιάνικες κοκότες ποῦ μᾶς παρουσιάζουν γιὰ ἑλληνοποῦλες, ἢ ἐστὶς γερμανικὰ σκοτάδια ποῦ μᾶς παρουσιάζουν γιὰ τοπία ἀττικά. Ἐνας Θέμος Ἄννινος

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟ ΛΙΒΑΚΩΜΕΝΟ ΣΠΙΤΙ

(Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐστὶ περᾶσμένο φύλλο)

Γ'.

Ἡ νύχτα μὲ τὰ πυκνωμένα σκοτάδια τῆς κυλιέται πάνου ἐπὶ τὴν κίτρινη κάμπο σὰ νὰ ψάχνει γιὰ νὰ βρεῖ μιὰ σταλα ζωὴ σ' ἕνα μαραζαριὸν ποῦ πεθαίνει· μὰ ἡ βουθαμάρα του εἶνε ἀτέλειωτη καὶ φοβερὴ καὶ τὰ δέντριά του στέκονται σὰ νυσταγμένα μὲ τὰ κοκκαλωμένα φύλλα καὶ μὲ τὰ παρακλάδια σὰν πετρωμένα ποῦ μόλις ἠσκιάζοντο ἐπὶ τὸν ἄερα πάνου δασιὰ καὶ ξέχωρα.

Κάποτε μόνον κανένα μακρινὸ κοκκὸν βραχνιάζει πάναρια καὶ σημάδεψε τὸ πέρασμά της: γιὰτί λη-

μόνο, κατὰ τὸ Γιαννόπουλο, ἐπίτυχε ὡς τῶρα τὴν ἑλληνικὴ γραμμὴ τὴν εὐγενέστατη, καὶ ἴσως μόνον ἕνας Φωκᾶς κατόρθωσε νὰ ποδώσῃ λίγο ἑλληνικὸ χρῶμα καθαρό. Οἱ ἄλλοι χάνονται παραστρατιμένοι, μὲ κλειστά μάτια μπροστὰ ἐπὶ τὴν ἑλληνικὴ φύση, ἀνίκανοι νὰ δημιουργήσουν μιὰ τέχνη ἔθνικὴ, μολονότι πολλοί, ὅπως ὁ Μαθιόπουλος, ἔχουν τολιμὸν δυνατό. Κι' ὁ Γιαννόπουλος προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἀνοίξῃ τὰ μάτια, νὰ τοὺς δείξῃ τὴν πανεύμορφη ἑλληνικὴ φύση, —τὸ γῶμα, τὸν ἀέρα, τὸν οὐρανόν, τὸ φῶς, τὸ δένδρον, τὸ χόρτον, τὸ βουνόν, —νὰ τοὺς διδάξῃ ποιά εἶνε τὰ χρώματα ποῦ ἐπικρατοῦν ἐδῶ, ποιά εἶνε ἡ γραμμὴ ποῦ βασιλεύει. καὶ ποῖός εἶνε ὁ χαρακτήρας ποῦ πρέπει νὰ ἔχη μιὰ ζωγραφικὴ **ΕΛΛΗΝΙΚΗ**.

Αὐτὰ ὅλα, ἐστὶ μελέτη ἐκεῖνη τοῦ Γιαννόπουλου, γίνονται μὲ τέτοιαν ἀλήθεια, ὀξύτητα καὶ λεπτότητα ἐπὶ τὴν παρατήρησιν, μὲ τόση ποικιλία, χάρι καὶ δύναμη ἐπὶ τὸ ἔπος, καὶ μὲ τέτοια λογικὴ, ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια ἐπὶ τὴν θεωρίαν, ἐπὶ τὴν ἀπόδειξιν καὶ ἐπὶ τὴν ἐφαρμογὴν, ὥστε χωρὶς δισταγμὸν μπόρει νὰ πῇ κανεὶς πῶς ὁ Γιαννόπουλος εἶνε ὁ πρῶτος Ἑλληνας αἰσθητικὸς.

Καὶ ὅτι, κάνει μὲ τὴ ζωγραφικὴν, τὸ ἴδιον κάνει μὲ τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν, τὴ Γλυπτικὴν, τὴ Μουσικὴν, τὴν Ποίησιν, τὸ Διήγημα, τὸ Δράμα, τὴ Γλῶσσαν κτλ. κτλ. Ἐξετάζει πῶς εἶνε, καὶ μᾶς δείχνει πῶς ἔπρεπε νὰ εἶνε. Καὶ σιγά-σιγά, φρηνῶντας ἀπὸ τὴν Τέχνην, περνῶντας ἐπὶ τὴν Γλῶσσαν, προχωρῶντας ἐπὶ τὴν Κοινωνίαν καὶ καταλήγοντας ἐπὶ τὴν Πολιτείαν, συμπληρῶναι ἕνα σύστημα καθολικῆς νεοελληνικῆς Ἀναγέννησης, πάντα μὲ τὴν ἴδιαν ἀρχήν, καὶ μεγαλοιδεατῆς, μὲ πίστη ἀκλόνητη ἐπὶ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀθάνατης Φυλῆς, καταστρώνει τὸ μεγάλο σχέδιον καὶ ρίχνει τὸ στερεὸ θεμέλιον τοῦ ὄνειρευμένου τοῦ νεοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ, —μεγάλου σὰν τὸν ἀρχαῖον, μεγαλείτερον ἀπὸ κάθε ἄλλο σημερινόν.

*

Εἶνε ἀξιοπαρατήρητον, ὅτι ὁ Γιαννόπουλος ἐφθασε ἐπὶ τὴν γενικὴν αὐτὴ ἀντίληψιν ξεκινῶντας ἀπὸ τὴν Τέχνην, τὴν ἀγαπημένην του, ὅπως λόγου χάριν ὁ Χρυσάφης θὰ ἐφθανε ξεκινῶντας ἀπὸ τὴν Γυμναστικὴν του. Ὁ Γιαννόπουλος εἶνε πρῶτα-πρῶτα —καὶ ἴσως δὲν εἶνε τίποτ' ἄλλο ἀπὸ— **ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΣ**. Ὁραιομανῆς γεννημένος, ἐβλεπε ὅλα μας

τὰ πράγματα γύρω του ὁμοίως, καὶ ἔπειτα, ἐξετάζοντας τὴν αἰτίαν, βρῆκε πῶς ἦταν καὶ παράλογα. Καὶ σκέφτηκε πῶς μπόρει νὰ γίνοντο ὅρατα μὲ τὸ νὰ γίνοντο λογικά. Τὴν ἴδιαν αἰτίαν τῆς ἀσχημίας, ποῦ τὴ βρῆκε εὐκόλα γιὰ τὸ ἕνα—γιατ' ἦταν ὀλοφάνερη, — προσπάθησε νὰ τὴν ἀνακαλύψῃ καὶ ἐπὶ ἄλλο, κ' εἶδε μ' ἐκπληξὴν τὸ πῶς ἦταν κρυμμένη κ' ἐκεῖ-ἔπειτα καὶ ἐπὶ ἄλλο, ἔπειτα καὶ ἐπὶ ὅλα. Ἐτσι σιγά-σιγά, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ κι' ὁ ἴδιος, βρέθηκε μ' ἕνα σύστημα. Γιὰ νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν Τέχνην, γιὰ νὰ τὴν κάμῃ δηλαδὴ ἑλληνικὴν, —γιατὶ ἀλλοιώτικα δὲ θὰ τοῦ ἔκρεσε, — εἶδε πῶς ἔπρεπε μὲ τὸν ἴδιον τρόπο, ἐπάνω ἐπὶ τὴν ἴδιαν βάση, νὰ ἀνακαινίσῃ καὶ τὴν Κοινωνίαν. Καὶ ἡ ἀνακαινισμένη Κοινωνία θὰ εἶνε κατ' ἀνάγκην ἀνακαινισμένη Πολιτεία, καινούργιον Κράτος ἑλληνικόν. καὶ ὅλα αὐτὰ μαζί καινούργιον ἑλληνικὸν Πολιτισμόν. Τότε ὅλα τὰ πράγματα γύρω θὰ ἦταν ὅρατα καὶ θὰ ἰκανοποιούσαν τὸν Αἰσθητικόν, ποῦ περισσότερο ἀπ' τὴν Ζωὴν τοῦ ἀγαπᾷ τὴν εὐμορφίαν.

Ἐτσι ἡ εὐμορφία ὁδηγεῖ ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, ἔτσι ἡ ἀληθινὴ Τέχνη ὁδηγεῖ ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν Ζωήν. Ὁ ἀνακαινιστῆς τῆς Τέχνης γίνεται ἀνακαινιστῆς ὅλης τοῦ τῆς Κοινωνίας. Ζητώντας ἑθνικὴν Τέχνην, ζητᾷ ἑθνικὴν Ζωήν. Κ' ἐπειδὴ γιὰ νὰ ὑπαρῇ ἑθνικὴ Τέχνη, πρέπει νὰ πηγᾷ ἀπὸ τὰ βαθύτερα τῆς ἑθνικῆς Ψυχῆς, ὅπως τὴν ἐμόρφωσε ἡ Φύσις κι' ἡ ἱστορικὴ Παράδοσις· καὶ πάλι, γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ, πρέπει νὰ ζήσουμε, ἢ καλλίτερα νὰ ξαναζήσουμε σύμφωνα μὲ τὴν Φύσιν καὶ μὲ τὴν παράδοσιν. —γι' αὐτὸ τὸ Σύστημα τοῦ Γιαννόπουλου, ποῦ κατὰ τέτοιο γυρεύει: νὰ ἐφαρμόσῃ, μὴ φαίνεται σοβαρὸν κι' ἀληθινόν.

*

Ὅπως δὲποτε εἶνε πρῶτον. Αὐτὸ πιστεύω νὰ μοῦ τ' ὁμολογήσουν τῶρα κ' οἱ δημοσιογράφοι. Τέτοια γενικὴν ἀντίληψιν, τέτοιον σύνολον δὲν παρουσίασε ἀκόμα κανεὶς μας. Πολλοὶ μπόρει νὰ ἐβρασαν τοῦτο κι' ἐκεῖνοι πολλοὶ μπόρει νὰ εἶπαν πῶς πρέπει νὰ φέσσουμε πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους καὶ νὰ κυττάζουμε τὸν ἑαυτοῦν μας· πολλοὶ μπόρει νὰ ζήτησαν τὴν αἰθνητικὴν ἐμπνευσίν «ἐπὶ τὴν Τέχνην καὶ τὴν αἰθνητικὴν γλῶσσαν» σὲ ὅλα. Ἀλλὰ κανένας, στοχάζομαι, δὲν εἶπε καὶ δὲν ἀπόδειξε πῶς γιὰ νὰ ποικηθῶμε λόγου χάριν ἀξιόμαχον στρατὸν καὶ στόλον, πρέπει πρῶτα νὰ κτίσουμε σπῆτι ἑλληνικόν, ἢ πῶς γιὰ νὰ ἔχουμε ἐπὶ τὴν πόλιν καλὴν συγκοινωνίαν καὶ ἐπὶ τὸ ἐξωτερικόν

μὲρι δὲ θὰ στήσῃ σταγναντερὰ χωράφια ποῦ ἀσπρόβολοῦν τὸ θέρον καὶ θὰ πᾶει πάλι νὰ στριμωχτεῖ καὶ νὰ λουφάξῃ μὲς ἐπὶς στοιχωμένους καὶ βαθιὲς σπηλιὰς τὰ νῆλαι καμιά μαγίστρα.

Βγάζει ἐπὶ τὸ πλάγι τὰ παλιούρικα ποῦ κλειοῦν τὴ θύραν τοῦ ὁ Στάβρος Γκέλας καὶ σὲ λίγο βασιλέει ὀρθὸς κι ἀκούνητος μὲς ἐπὶ τὸ χαμόσπιτον. Κανένας δὲν ἀναταράζεται ἐπὶ τὸν ἐρχομὸν του καὶ μόνον τὸ πιστὸ μαντρί ξεχωρίζει μὲς ἐπὶ τὸ μισόφωτον καὶ ζυγώνει, βουδὸν κι ἀπτό τῶρα, νὰ τὸν ἀγναντέψῃ παραπονεμένα: μυρίζεται λίγο τὰ κρεμασμένα χέρια του καὶ φέβγει πάλι σιγανὰ καὶ μὲ χαμηλωμένο τὸ κεφάλιν: σὰ νὰ μὴν μπόρει νὰ λησμονηθεῖ τίποτα κι ἀπὸ τὸν κύρη του.

Ἡ μάθη φορεσιά του εἶνε μούσκεμα καὶ βαριά σὰ νὰ τὴν ἔπλενε ἐπὶ τὸ ποτάμιν, σὲ κάθε σάλεμά του γυαλίζει φανταχτὰ καὶ τὰ νερά στάζουν ὀλόγουρα καὶ βρέχουν τὸν ξερότοπον: τὰ μανίκια του πέφτουν ἀκούμπωτα καὶ ξεσκισμένα σὰ λουρίδες καὶ δείχνουν ἀνάμεσα τὰ στέρια καὶ δουλεμένα χέρια του ποῦ κρεμιούνται κάτου σὰ δυὸ καμένα κούτσουρα. Χαντακωμένο εἶνε καὶ τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τὸ παντοῖν τῆρας καὶ παραλλαγμένο τὸ χρῶμα του. Θαρρεῖς φωτιὰ τὸν ἔχει ψήσει.

«Κοιμάστε ποῦ νὰ μὴ χορτάστε;... Κ' ἐγὼ γυρνῶ ἐπὶ τὸ χαροκόπι ποῦ νὰ μὲ μάσει ἡ σκοτεινιά...» θερῖεβει καὶ βογγάει κι ἀνακυκλώνει τὰ δυὸ του χέρια γιὰ νὰ στραγγίσει τᾶκουρα καὶ γρίβα γένια του ποῦ ἀνακατώνονται: καὶ μακραίνουν ἰσασμένα σὰν πετρίκια (11).

Ἡ δόλια γυναίκα του ποῦ μισοκοιμόνταν καὶ λογιζόνταν πῶς τὸν ἐβλεπε μὲς στὸνειρον, τινάζεται τῶρα πάνου λαχταρισμένη καὶ κουνάει τοὺς νῶμους της καὶ γανώνεται γιὰ νὰ ξαγρυπνήσῃ κάπως. Ἡσκιὸν μόνον περνῶν ὀμπρὸς της ἀκόμα καὶ τρίβει τὸ πρᾶσινοκόκκινον καὶ πρησμένο μούτρο της μὲ τίς γδαρμένες ἀπαλάμους: ὕστερα λέει γλυκὰ κι ἀγαλιανά:

«Ἐγείρα λίγο... Κι ὅτι μὲ ληφτε... Μεσάνυχτα θάναί τῶρα... Ἐχεις ὄρα πούρθε;...»

«Ἀκόμα ξεπεζεύω τὴ γοργάνημ φορᾶ μου...» γελάει ἄγρια καὶ τρομερὰ καὶ στρώνεται ἴσια χάμου, δίπλα ἐπὶ τὸ ἀποκοιμισμένο παιδί του. «Μαγεῖρες τίποτας ἀπόψε ἢ θὰ ξεροφαίωσ;... —Καὶ βγάλε μου γλήγορα καινούρικα ρούχα γιὰ νὰ ξαλάξω... Ἰδρονάριον»

11) Τὸ πετρίκιον—τὸ μαλλὶ ποῦ βγαίνει ἀπ' τὸ λανάρια.

καλούς διπλωμάτες, πρέπει να ζωγραφίζουμε με χρώματα ελληνικά.

Και μολαταύτα, μη νομίζετε πως είμαι βέβαιος για τίποτα. Ένας άλλος μπορεί να βγῆ και να μᾶς αποδείξη πῶς ὁ Γιαννόπουλος δὲν ξέρει τί λέει· πῶς αὐτὰ δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μεταξὺ τους καὶ πῶς μιὰ νεοελληνική Ἀναγέννηση, — πού ἄρχισε κιόλα — μπορεί νὰ τελειώσῃ ἐξαιρετὰ μὲ ἄλλο σύστημα, μὲ πολὺ Εὐρωπαϊσμό λόγου χάριν, ἀρκεῖ νὰ ξέρουμε νὰ τὸν διαλέμε.

Ἴσως. Ἐγὼ ἕνα ξέρω μοναχὰ : ὅτι ὅσο προβληματική κι' ἂν θὰ εἶνε ἡ κοινωνιολογική, ἡ φιλοσοφική ἢ ἡ ἱστορική ἀξία τοῦ ἔργου τοῦ Γιαννόπουλου, ἡ αἰσθητική του ὅμως ἀξία θὰ εἶνε μεγάλη, ἀνυπολόγιστη. Ἄν ζήσῃ, θὰ ζήσῃ γι' αὐτό. Καὶ θὰ τὸ μελετοῦν μιὰ μέρα καὶ θὰ τὸ συμβουλευόνται. Θὰ ἔχῃ ἀπάνω-κάτω γιὰ τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐπίδραση πού εἶχε ἐστὴν Ἀγγλία τὸ ἔργο τοῦ Ράσκιν. Καὶ ἂν δὲ θὰ ἐπαναστατήσῃ τὸ διοικητικὸ μας σύστημα, κι' ἂν δὲ θὰ ριζῆ τὴ συναλλαγή, ἀλλὰ βέβαια θὰ μεταμορφώσῃ μιὰ μέρα — τουλάχιστο — τὸ σαλόνι μας.

*

Αὐτὰ μὲ λίγα λόγια γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Γιαννόπουλου. Ἐννοεῖται πῶς δὲ μοῦ ἦταν δυνατό νὰ μῶ σήμερα ἑστὶς χίλιες του λεπτομέρειες καὶ νὰ δείξω τὴ συμφωνία μου ἢ τὴν ἀσυμφωνία μου ἐστὶς χίλια πράγματα πού παρουσιάζονται ἐκεῖ-μέσα. Δὲν ἐννοῶ τὰ προσωπικά. Τὰ πρόσωπα ὅλα, καὶ τὰ μεγαλύτερα ὅπως καὶ τὰ μικρότερα, Καποδίστριας καὶ Δεληγιάννης, Ψυχάρης καὶ Μιστριώτης, ἐξαφανίζονται ὡς καπνὸς μπροστὰ ἑστὶς ἰδέες. Κ' ἐννοῶ τίς ἰδέες. Οὔτε θέλω νὰ κρύψω πῶς μερικὲς — καὶ μάλιστα θεμελιακές, — μὲ βρίσκουν ἐπιφυλακτικὸ καὶ ἄλλες πάλι ἀντιθετο. Ἀλλὰ γι' αὐτὰ μπορεί νὰ ξαναμιλήσουμε πλατύτερα σὲ κανένα ἄλλο φύλλο τοῦ «Νουμά». Γιατί γιὰ τὸ «Νέον Πνεῦμα», μὲ τὴν ἀδεια καὶ τὴ φρασεολογία τῶν δημοσιογράφων, μπορεί κανεὶς νὰ ἀψύψῃ φωνὴν καὶ νὰ «ἐπανέλθῃ» πολλές φορές, χωρὶς νὰ σκανδαλίσῃ κανένα.

ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕ ΦΙΛΟ

Μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου, ὦ ἀδερφέ, μᾶς χάρειψε ἄφρανα
Νὰ γέρονι τὸ χαμόγελο στοῦ χωρισμοῦ τὸ κλάμα·
Φεύγουμε· πλοῖο ἀτάξιδο μὲ ἀγέρια ταπεινά,
Τερπνὰ λαλαῖε ὁ Ζέφυρος καὶ οἱ ἀδρες πλέουν ἀνάμα,
Στὰ θρόγγομα λευκὰ πανιά φυσάει τὰ χεῖλια ἡ Μοῖρα.
Κι' ὅταν σφυρᾶν παράφοροι καιροὶ στὴν τρικυμιά
Τὸ πλοῖο θὰ μείνῃ ἄλαφρο στὴν πελαγίσια ἀρμύρα
Ἡ ἀραβοβόλι ἀτάλευτο σὰν πιάσει ἀπανεμιά;
Ὅχι, ἀδερφέ μου, ἄρκος κρυφὸς κυλάει στὸν τρικυμὸ
Ζωὴ κι' ἀγάπη μας, ὦ μέ, κ' ἔχει γραμμμένο ἡ Μοῖρα
Οὐδὲ οἱ καιροὶ καὶ οἱ σφοδρὲς νὰ φέρουν χωρισμό.

PRIOR

ΣΤΗΝ ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ

Λιοκόρη, ἀκλόουθα τὸ τερνὸ καὶ μάγο πέταμά σου
Ὅτε ἀπλωνόνται ὀλόψυχοι καὶ οἱ παραδείσιοι ἀνθοί.
—Μὲς σὲ λειβάδια ἡλιόφωτα σὲ σμίγει ὁ ἔρωτάς σου—
Πῖνε στὸ νεκταρόκρονον μὲ τὸ χρυσὸ γιαιλί.
Σὰν τὸν ἑσπερινὸ οὐρανὸ τὰ πλούσια σου φτερούγια
Θὰ εἶναι, πού ἀνοίγεται καὶ κλεῖ σ' ἐκστατικὴ σιωπή.

Στὲς μάννας γῆς σαλεύοντας τὰ στήθια ταπεινά
Μόλις μοναχὸ ἐπρόβαλες τὸ σκουληκάκι ζῦπνο
Καὶ τώρα ἀντὶς τὸν τάφο σου νὰ βρῆς αἰώνιον ὕπνο.
Πῶς μοιάζει τὴν ἀνθρώπινη τὴ Μοῖρα, ἀληθινά.

ROGERS

(Μετάφραση Σπ. Πασαγιάννη ἀπὸ τὸ Ἀγγλικό).

Ο ΠΥΡΕΤΟΣ

Μερικὰ κεφάλαια ἀπὸ ἕνα καινούριο βιβλίον «ΤΟ ΧΤΙΚΙΟ»

Τί εἶναι πυρετός, πῶς οἱ γενικὲς θεωρίες πού ἔχουνε πέρασῃ τώρα στὴν ἐπιστήμη, γιὰ ζητήματα τέττια γενικά, δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ τόπος. Ἐδῶ θὰ διοῦμε τί σημασία ἔχει ὁ πυρετός στὸ χτικιό. Ἄλοτες τὸν πυρετὸ τὸν παρατηρούσανε μὲ τὸ χέρι καὶ μὲ τὸ σφυγμὸ, τώρα τὸν μετροῦμε μὲ τὸ Θμ.
Τὸ Θμ. πού μᾶς χεῖάζεται γιὰ τούτη τὴ δουλιὰ πρέπει νὰ δείχνει σωστὰ τοὺς βαθμοὺς ἀναμεταξύ 34° καὶ 41°, νὰ στέκεται ἐκεῖ πού ἀνεβαίνει, νὰ ξαναγυρῆ πίσω ἑφκολα, δηλαδὴ μὲ δυὸ τρία

ἀλαφρὰ τινάγματα τοῦ χεριοῦ, πού τὸ βαστά, κατὰ κάτου· τέλος ἂν τογὲν ἀπὸ ἀπροσεξιά γυρῆσαι τ' ἀπάνω κάτω νὰ μὴν πέρνει, κι' ὁ διάργυρος τὸν ἴδιο δρόμο.

Τὴ Θα μπορούμε νὰ τὴν παίρουμε.
Πρῶτο· στὸ στόμα. Ὁ μετρούμενος δὲν πρέπει νὰ ἔχει πιεῖ λίγο πρὶν κρῦα ἢ παγωμένα ποτὰ, νὰ μὴν εἶταν γιὰ ὥρα ἄνω στὸ κρῦο. Τὸ Θμ. θὰ τὸ χῶσει βαθιὰ κατ' ἀπ' τὴ γλώσσα καὶ θὰ τὸ ἀφίσει ὡς δεκαπέντε λεπτὰ, ἀκόμη κι' ἂν εἶναι Θμ. γοργανάδα τὸ ἢ τοῦ λεφτοῦ, ὅπως τὸ λέν, Θμ. δηλαδὴ πού σ' ἕνα λεπτὸ παίρνει τὴ Θα.

Δεύτερο· στὴ μασκάλη. Ἄν εἶναι δρομένη νὰ στεγνώθῃ καὶ νὰ κλειστῆ καλὰ ἀκουμπώντας τὸν ἀγκῶνα στὸ στήθος, καὶ τὸ χέρι στὸν ἄλλον ὦμο. Τὸ Θμ. θὰ σταθεῖ κ' ἐδῶ 15 λεπτὰ.

Τρίτο· πέρνουμε τὴν Θα στὸν ἀρχὸ, στὸ μέρος δηλαδὴ ἀπ' ὅπου βγαίνουν ταποχωνήματα τῆς θροφῆς. Ἐδῶ σὲ 4, 5 λεπτὰ πέρνουμε σωστὰ τὴ Θα, γιὰτὶ ἀπὸ δῶ περισσότερο παρ' ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος πλησιάζουμε στὴν ἐσωτερικὴ ζέστη κι' ἀφτὴ ζητούμε νὰ μετρήσουμε.

Ὁ ζεταζόμενος ξαπλώνεται, γέρνει ἀπ' τὸ ἕνα πλάγι, τὸ Θμ. γῶνεται ὡς 6, 7 εκμ. Πρόσεχε νὰ μὴν γέρνει κατὰ κάτω, γιὰτὶ μπορεί κι' ὁ διάργυρος πέρνοντας τὸν ἴδιο δρόμο νὰ δείξῃ παραπάνω.

Τὸ πγιο ἀκατάλληλο μέρος εἶναι ἡ μασκάλη· δύσκολο νὰ κλειστῆ ἀπὸ παντοῦ κι' ἀργεῖ νὰ ζεσταθεῖ. Ἡ Θα εἶναι πάντα χαμηλότερη στὴ μασκάλη καὶ στὸ στόμα παρὰ στὸν ἀρχὸ κατὰ 0,2—1,0, καμιά φορὰ καὶ περισσότερο.

Τὸν ἔρωστο καὶ τοὺς τριγυρινούς πρέπει νὰ τοὺς δασκαλέβει ὁ γιατρὸς δίχοντας τοὺς ὁ ἴδιος πῶς πέρνεται σωστὰ ἡ Θα. Μετὰ τὴν μέτρηση κρῦβε τὸ θερμομέτρο, μὴν τ' ἀφίνεις ἐδῶ κι' ἐκεῖ, μὴν τὸ παίζεις στὰ χέρια.

Ἡ ταχτική, ἡ φυσιολογικὴ Θα κίζει μεταξὺ 36° καὶ 37° ἀναλογία τὸ μέρος πού τὴ μετροῦμε ἀναλογία τὴν ὥρα (πρῶτ, μεσημέρι, δευτερό, βράδι, νύχτα), ἀναλογία τέλος πού ὁ ζεταζόμενος εἶταν γιὰ ὥρες ἡσυχος, εἴτε ἀμέσως πρὶν εἶχε κουραστῆ κι' ἄλλα καθέκαστα, πού θὰ τὰ διοῦμε προχωρόντας.

Λοιπὸν ὅποιος θέλει νὰ βρῆ τὴν ταχτικὴν τοῦ Θα θὰ μετρήσῃ τὴν Θα τοῦ τὴν πρῶτην, προτοῦ σηκωθεῖ ἀπ' τὸ κρεβάτι· τὴ βραδινή, ἀφοῦ πέσει στὸ κρεβάτι, τὴν προγεματιανή, τὴν ἀπογεματιανή. Τὸ

κοπημένος εἶμαι καὶ στάζω...
«Κάτι ἔχει ἀπομείνει...—Μὰ ἐσὺ ἔχεις κολυμπήσει, χριστιανέ!.. Δὲν εἶναι ἴδρος ἀφτός...» φηλῶνε τὴ φωνὴ τῆς ἐκείνης, σὰν τὸν πασπατέβει τριγύρο χαζὰ καὶ σκυμένη. «Τὰ μάτια μου δὲν ἀλαθώνουν καὶ μὴ θὲς νὰ μοῦ τὸ κρύψεις...»
Μὰ τὰ ριζωμένα φρύδια του κατσοφιάζον πῶ σφιγτοδεμένα τώρα καὶ λοξεύει ἀργὰ κι' ἀργὰ πότε δῶ καὶ πότε κεῖ ζαλισμένες καὶ φριχτὲς ματιές· ἀνασηκῶνε σὲ καθὲ ἀνάσα του τὰ διάπλατα στήθια ὡς πᾶνου κι' ὄλο φυσάει βριαὶ καὶ κούφια κι' ἀνατριχιάζει τὴν ξαφνιασμένη γυναῖκα του.
«Σὲ φοβάμαι τὴ νύχτα τούτη, Στάβρο μου... Τί μὲ τηρᾶς ἔτσι;... Γιατί δὲν κουβεντιάζεις νὰ κάμω κ' ἐγὼ λίγη καρδιά;... σὰ νὰ μὴ μὲ παραφτάνουν τ' ἄλλα τὰ βάσανα... Ὅχι μᾶφίσεις μὲ καμιά φρίξη... Τί ἔγινες ἔτσι;...»
«Περνοῦσα τὸν πόρο καὶ παρπατήσα κάπως μὲς στὴ νύχτα... Ἔστερα μὲναποδογύρισε τὸ κλώσμα... Ἡ πλῆξη μὲθγαλε πέρα στὸν ὄχτο... Ὁξμουνα πνιγμένος τώρα...», λέει χαμηλὰ κι' ἀδιαφώρητα ὁ καρπίσιος.
«Ἄχ, χάρος πού θὰ μὲκόβει!.. Νὰ μὴ στείκουμαν κάτου ἀπ' τὸν οὐρανὸ τότες!..»

Τριγυρνᾶει κατόπι μὲ βιά γιὰ νὰ τοιμάσει τὸνα καὶ τ' ἄλλο πράμα καὶ νὰ νοικοκυρεφτεῖ : λυγᾶει ὄλο ἕνα τᾶγκρημπο κορμί τῆς, σὰ σκύβει χάρμου, καὶ σφαλνᾶει μὲ πείσμα καὶ μὲ συλλογὴ τὰ χεῖλια πού τ' ἔχει σουφρώσει καὶ τ' ἔφκιασε σὰ μύτη πουλιού· φαίνεται νὰ ραδαίει γιὰ ν' ἄβρει κάτι μὲ τὰ μάτια τῆς πού τὰ πλανᾶει ζυπνὰ καὶ γοργὰ μὲς στὸ χαλασμένο σπῆτι.
Κι' ὁ νύφερτος ἄντρας ἀναπετάει τὸ λιθακωμένο μοῦτρο του κοντὰ σὲ καθὲ περπατησιὰ τῆς Μελάχρωσ κ' ἔστερα τὸ κουνᾶει πᾶνου κάτου θλιβερό καὶ συννεφιασμένο. Σκοτιδιάζει τὸ μυαλό του τώρα καὶ λογαριάζει τὰ χαμένα νιάτα του, ὅταν τὴν κυνηγοῦσε μὲς στὰ ρουμάνια καὶ τὴν ἔφραχτε στὰ φεγγαρώματα μὲς στὸν ὄθορὸ σὰ ν' ἔτανε καμιά μουσίδα.
«Θέλεις νὰ δαγκώσεις μιὰ κομμάτι ψωμί, — ἕνα λιθακόματο;... Μόνον κι' ἀφτό ἔχουμε... Τὸ μᾶθησαν τὰ ποντίκια κιόλας... Τὸ τρώμε τώρα κ' ἐμεῖς ποντικοφραγμένο...», τὸν κρένει ἑξάνου ἡ λυπημένη Μελάχρω.
Ἄφτός σωπαίνει κάμποσο βυθισμένος δίχως νὰ σηκῶσει κεφάλι κι' ἀπαντᾶει κατόπι μ' ἕνα διπλὸ στεναγμό.

«Ἄς εἶναι!.. Δὲ μὲ σαρκῶνε ὅμως ἀφτό...»
«Τίποτας ἄλλο δὲ βρίσκειται... Μιὰ χούφτα φακὴ ἔβρασα κι' οὔτε σπειρὶ δὲν ἔμεινε... Τὴ χουλιάρισαμε... Ὅσπου ν' ἀλέσουμε τὸ καινούριο στᾶρι...»
«Σὰν τὰ γουρούνια εἶμαστε καὶ χεῖρότερα ἀκόμα. Τὸ πολυτάραχο γένος ἄχόρταγο θ' ἔναι πάντα καὶ νηστικό... Πίτρες πούναι πολλές δὲ μασιοῦνται... Κι' ὅπως εἶμαι χρεωμένος, πάντα θ' ἔπεινώ... Ἐνας Θεὸς μπορούσε νὰ βολέψῃ τὰ πράματα, μὰ εἶναι πολὺ ψηλὰ καὶ δὲ νοιάζεται· πιά...»
«Κι' ὁ γιός σου θεριακωμένος εἶναι καὶ ἡ δυχατέρα σου βαριοβογγᾶει καὶ καφκοκλαίει στὴ γωνιά τῆς... Μὲ λόγια δὲν μπορῶ νὰ τὴν περονιάσω...»
«Καὶ στέρνᾶ, ὅπως μᾶς ἔσπειραν θ' ἔχουμε...»
«Νὰ σκάσουμε, τίποτα δὲν κάμουμε...», ἀποσῶνει κι' ἀφτὴ καὶ θρονιάζεται· ἀγνάντια του, μὰ δὲν κοιτάει νὰ τὸν θωρήσῃ στὰ μάτια, γιὰτὶ σκιάζεται μὴν τὴν πάρουν τὰ δακρυά.
«Σῶπα τῶρα κ' ἔλα κοντότερα!.. Παιδεμένος βαριότερος δὲν εἶτανε βολετός κι' οὔτε βαστούσα πῖότερο... Ἐπρεπε νὰ τελειώσω τὴ δουλιὰ... Κι' ὅ,τι ἔβρεξε, ἄς κατεβάσει...—Τὸν ἔχω γραπῶσει πιά καὶ τὸν ἔστειλα ν' ἀνταμῶσει τὰ πεθαμένα του στὸν ἄλλον κόσμον... Καὶ πῶ χαμένος κ' ἐγὼ... Τὸ μὲν-

πρωί, ή θα μπορεί να είναι στα 36, 2. Ός το μεσημέρι μπορεί να ανεβεί στα 37, 3. Το απόγευμα τριγυρνά στα 37 κι από κεί ως τα ξημερώματα βρίσκεται σιγά σιγά τον πρωινό της βαθμό.

Σημειώνοντας με μια κουκίδα σε ιδιαίτερο βαθμολογημένο σειρωτό χαρτί τη θα που σε κάθε μέτρηση βρίσκουμε κ' ενώνοντας τις κουκίδες άφτις με μια γραφή ρικάνουμε την καμπύλη των 24 ώρω.

Καλό είναι κάθε άνθρωπος να ξέρε: την καμπύλη του την ταχτική σε μερικούς άφτη τριγυρνά στα 36 ως 36, 8 σ' άλλους στα 37 ως 37, 4. Όστε εκείνο που σ' έναν είναι κατά φύση, σ' έναν άλλο μπορεί να είναι πυρετός και άρκετούτσικος μάλιστα.

Καλό νάξερε ή καθένας και το πως επηρεάζουν τη θα του ή δρόμος, ή δουλιά, τα παραστρατήματα άπ' την συνηθισμένη του ζωή. Ο δάσκαλός μου ή Jürgenzen έδειξε ότι και σ' εργατικούς ακόμη ανθρώπους μπορεί ή θα νάνεβει κατόπι από βαριά δουλιά λ. χ. σε ψωμάδες μετά το ζύωμα, σε στρατιώτες μετά βιαστικές πεζοπορίες και μπορεί να ανεβεί άρκετά ως τα 38 κι άπάνω.

Στό φυσικό επηρεάζεται ή θα πολύ έφκολα από μικρές άφορμές τινάζεται μονομιξά άπάνω. Αν θέλουμε λοιπόν να βρούμε την καμπύλη που αντίστοιχεί στό βαθμό της άρρωστίας, ανάγκη να ήσυχάσει ή ζεταζούμενος, γιατί ή κόπος της καθημερινής ζωής μπορεί να κρατεί άνεβασμένη τη θα. Αμα όμως ήσυχάσει, μένει ξαπλωμένος ή κρεβατωθεί μερικές μέρες ή άρρωστος, το παραπάνωμα εκείνο φέβγει κ' έχουμε το όσο αντίστοιχεί στην πάθηση του.

Όταν ή φυσικός ύποφέρει από άπνία πρέπει να πέρνουμε τη θα στις ώρες της άπνίας του. Πολύς φορές βρίσκουμε άφτις τις ώρες δυνατό πυρετό, ενώ τη μέρα είχε λίγο ή καθόλου.

Τρομαγμένους και ύποψιάριδες να τους μετρούν οι τριγυρινοί. Στους άπελπισμένους άς λείπει το τρεμοκάρδι του Θμ. Για όλους τους άλλους το Θμ. είναι χρήσιμο για τη διάγνωση, για την πρόγνωση, για τη θεραπεία. Μαθαίνει τον άρρωστο στην τάξη, του δείχνει πόσο βλάφτουν οι άταξίες στη διαίτα.

Δέν πρέπει να φαντάζεται ή άρρωστος πως όταν έχει πυρετό ανάγκη να το νιώθει κιάλας. Παρατήρησα συχνά ανθρώπους που έτρωγαν κ' έπιναν καλά, κοιμούνταν ήσυχα, δούλεβαν όπως πριν. Άφτοι οι άνθρωποι έιθανε να τους εξετάσω το λαιμό γιατί είχανε λίγη βράχνα μετρώντας τότες σε μια άπο-

γεματιανή ώρα τύχαινε να βρω 38 - 39,5 και όμως ή ζεταζούμενος δέν είχε νιώσει ως εκείνη την ώρα τον πυρετό του.

Τό θερμομέτρημα το ταχτικό σε μερικές μέρες μας δίνει την καμπύλη. Καμπύλη άλοτες με μεγάλη ή μικρά άπύρετα διαστήματα, άλοτες κατασύνεχα πυρετική. Σε τούτο το σύνεχο ή άδιάλεκτο πυρετό θα προσέξουμε, τα μέγιστα και τα ελάχιστα που λένε, τις άπάνω άπάνω δηλαδή και κάτω κάτω θερμοκρασίες. Όταν οι κατωτινές είναι όλοένα πάνω από το φυσιολογικό σημαίνει πως ή πάθηση προχωρεί κι όταν άφτις οι κατωτινές Θες διακινούνται για καιρό σ' άψηλούς βαθμούς, κακοσημαδιά.

Άλοτες ή καμπύλη δείχνει άνεβάσματ' άψηλά κι άπότομα άνανδρομή γίνεται με σύγκρυα ή και ρίγος, το κατάπεσμα με ήδρο. Τέτιες καμπύλες θυμίζουν τον παραζυμό, με τη διαφορά που οι ώρες της άνανδρμης είναι έδω οι άπογεματινές κι όχι οι πρωινές όπως στον παραζυμό.

Καμιά φορά ή άρρωστος άποσπερός είναι άπύρετος. Τη νύχτα όμως ζυπνά με σύγκρυα ή ρίγος κι άψηλούς βαθμούς κακό σημάδι κι άφτό.

Οι καμπύλες με ξανάστροφο τύπο, άπυρεξία δηλαδή άποβραδής, πυρετό το πρωί, μπορεί να σημαίνουν γοργόδρομη σπαρτή, κερρωτή φυματίωση.

Μορφές όλωσδιόλου άταχτες έτσι που της μιας μέρας ή καμπύλη να μη μιάζει της άλλης δείχνουνε φυματίωση απ άντερα.

Άνεβάσματα ξαφνικά κατόπι από άπυρεξία, όταν δέν είναι από κόπο ή ήθική ταραχή, δείχνουνε καταρροϊκές ή φλογιστικές περιπλοκές στό στήθος, είτε πως τα φυμάτια άπλοχωρούνε, είτε πως χτυπούν έδω κ' εκεί άλλα μέρη ως τότες άπειραχτα.

Η θεραπεία του πυρετού είναι από τα δυσκολότερα κεφάλαια. Άς πούμε τί πρέπει να γίνεται όταν ή άρρωστος είναι όλωσδιόλου στη διάθεση του γιατρού και όλα τα μέσα στη διάθεση τω δικών του. Σπάνια συγκαιρία. Ός τόσο όταν κανένας ξέρε: το σωστό, μπορεί και με το βρισκούμενο, με γνώση και καλή θέληση να κατόρθώσει το άρκετό.

Ο φυσικός όταν έχει πυρετό άρκετό να πέφτει στό κρεβάτι. Όταν κανένας έχει τύφο, ίφλουέντσα, πνεμονία οι τριγυρινοί τον κρεβατώνουν άμέσως θέλοντας και μη. Τον ταλαίπωρο τον φυσικό τον άφίνουνε να καίεται, να λιώνει στό πόδι, να παρατά τον έναν γιατρό και να πιάνει τον άλλο, πάντα δυσαρεστημένος που κανένας δέν στέκετ' άξιος να του

γιατρέψει τον βρογχίτη. Ένας γνωστικός γιατρός άμα έβρει πυρετό, που θα τον έχει ή άρρωστος από καιρό, άς του δώσει να καταλάβει πως ανάγκη να πάγει στό κρεβάτι ή να μένει ξαπλωμένος στό σοφά. Εκεί με την άκνησία ή πυρετός πέφτει λίγο πολύ. Αν πάψει θα πεί πως ή όρθοστασία και οι άλλοι πόνοι της καθημερινής ζωής του έφερναν τον όσο είχε. Μα κι αν λιγοστέψει μόνο κέρδος κι άφτό. Ο άρρωστος θα μάθει να προφυλάγεται από κόπους περιτούς, από παρτίδες, σύρτα φέρτα, βίζιτες και άλλες όλέθριες κοινωνικές μωρίες.

Οι τριγυρινοί θα παρατηρήσουνε τί καλό γίνεται στον άρρωστο με την άκνησία, κι άντίς να κατηγορούνε το γιατρό γιατί κρεβάτωσε άνθρωπο που έτανε στό πόδι, όπως συχνά το κάνουνε στα μέρη μας, θα μάθουν από που πρέπει ναρχίζει ή καλοκοίταξη του φυσικού.

Αν ή άρρωστος από μιάν άρχή δέν έχει άψηλό πυρετό και σε λίγες μέρες ρτάσει στην άπυρεξία άς άρσει το κρεβάτι κι άς ξαπλωθεί στό σοφά.

Όταν ή πυρετός δέν δείχνει διάθεση να κατεβεί θα όδηγηθούμε άπ' τα ιδιαίτερα του άρρωστου. Α δέν χάνει την όρεξη, δέν λιγνέβει, δέν στενοχωριέται ύπερβολικά τότες τον άφίνουμε στό κρεβάτι. Είδεμη άς σηκωθεί, μα να μην κουράζεται.

Την καταροή έχουνε την κατά συνήθεια οι φυσικοί να την περνούνε στό πόδι κακό άφτό. Ένα καθάρσιο, ένα ζεστό λουτρό, ξαπλωμα στό κρεβάτι, καλό τρίψιμο και ήδρομα και κανένα γιατρικό ή διατάζει ή γιατρός, και θερμομέτρημα ταχτικό, άφτά χρειάζεται ή καταροή. Όταν ή φυσικός με το παραμικρό καταρογιαζεται, το καλύτερο είναι να συνηθίσει στον καθαρό άέρα.

Τό κρυλόγημα φέρνει μια νεβροκυκλοφορική διατάραξη, προετοιμάζει σα να πούμε το έδαφος. Τα μικρόβια που δέν άπολείπουνε ποτές άπ' το μολεμένο άέρα και σε μερικούς είναι σπιτωμένα και βολεμένα στό φάρυγγα ή στη μύτη και στην πιασωμύτη άρχίζουνε την συνεργία τους. Άφτό έτσι θάνα. Ο Nansen αναφέρει ότι άρτός και οι συντρόφοι του, αν και ύπόφεραν τρομαχτικές στραπάτσες, δέν έπαθαν όμως ποτές την παραμικρή καταροή όσο μένανε σ' εκείνο τον κατάκρυο και πεντακάθαρο άέρα του Πόλου που μικρόβια καθόλου δέν έχει. Όταν

* ΣΗΜ. Όλους διόλου έξαιρετικά κατόπι από ύπερβολικό κόπο ή θερμοκρασία άντίς νάναιθεί άπ' τα 37 κι άπάνω, κατεβαίνει κάτω άπ' τα 36.

τούλι μου ανατρίχιαζε, όσο ζούσε...»

Η λωλή γυναίκα κόφτεται τώρα κι αναταράζει τα χέρια και μαδάει τα λυμένα μαλλιά της.

«Ού...λέλι την κλήρα μας !.. Ού... λέλι το σπιτικό μας !.. Ούλοι οι παλαβοί άνέμοι θάρθουν νάλωνίσουν τώρα μέσα !..»

Ο Στάβρος Γκίλας είναι μαλακωμένος πιά και μιλάει στοχαστικά και ήσυχα: πασαλείβει τα λόγια του με μια γλύκα τέτια που φαίνεται σαν άνθρωπος καλοσυνείδητος κι αγιασμένος. Έχει καρφώσει τα πλάνα μάτια του σε μια σαρακοφαγωμένη κάσα που την είχανε στο καλυθόσπιτο για ντουλάπα και κρούει όλοένα τα χοντρά του δάχτυλα πάνω στα σταβρωμένα καλάμια του σα να κρατάει τον ίσο.

«Τάπομεσήμερο καμπουριασμένοι πάνω στις παπαδιές (12) σαρώναμε τάλωνισμένο γέννημα για να στησουμε λαμνιά (13). Χύνονταν το λιοκάμα στο ζεσταμένο άγέρα και τα τσιντσιρία έσκαζαν. Άφτός δεμάτια κουβαλούσε στό βοριανό μεριά: κάποτε στέ-

κονταν κ' ισιάζονταν αγνάγια μου περήφανος, έριχνε στραβά τη σκιάθα του σα νάθειεν άντήλιο κ' έστριβε το χνουδατό μουστάκι του. Οι άχνές ματιές του φλόγα χύναν πάνω μου. Έγώ δέ όόρεσα την πράξη του και δοκιούμαν την άχαμνή την ώρα. Τα αίματά μου άναφαν: «— Δέ σάρέζω, βρέ, και ριζώθηκες μπροστά μου;» — «Στοχάζομαι τη χαριτωμένη κόρη σου, σα βλέπω σένα. Πολύ σε μοιάζει.» — «Τράβα στό διάβολο, παλιολλαδίτη, γιατί δέν ξέρω τί θα κάμω.» — «Βγήκε και το ποντίκι τώρα να στήσει πόλεμο με τον άγριόγατο !» — «Θα σε ισιάξω εγώ !.. Θα κάμω να μαβροφορέσει το καινούργιο σου συμπεθερί...» — «Άτιμε άνθρωπε, μη χολιάζεις άδικα... Δέν ζεστόμησα τίποτα που να χαλνάει πιο πολύ το σπιτικό σου...» Ο κόσμος όλος από τις μακρινές θημονίες είχε παρατήσει τα δικούλια και τα καρπολόγια χάμου και κόσεβε να γλεντήσει και να χωρατέψει γύρω μου. Μια φουρτούνα συντάραζε τα σωτικά μου, τα μάτια μου θάμπωναν κι άφριζα σα λυσαγμένους: είμουν παλαβός, μα τρέπουμαν κιάλας. «— Άλωτο να με ξεπαραχώσουνε στα τρία χρόνια πάνω, άμα δέν το μετανοιώσεις... Γι' άφτό μόνο θα ζήσω με το κολασμένο σπέρμα που πέταξες στό καλύδι μου μέσα...» — Έσπασα

το σύνεργό μου με το γόνα και το τίνιαξα στα μούτρα του κόσμου: κίνησα κατόπι μακριά, ούδε να βλέπω ούδε νακούω. Σοπίσω μου οι καμπανίες έρχονταν και ξέσκιζαν τάφτια μου και με τρώμαζαν μα δέν κουτούσα νάλλαξοδρομίσω κ' είμουνα σαν πομπεμένος. Πήγα να πίσω τανάσκελα σ' ένα μακρό και βαθιό χαντάκι, ξελογιασμένος πέρα και πέρα. Ένα πράσινο στεκούμενο νερό γυάλιζε μπροστα μου και βρωμεροί μπακακίει άνάμεσα στα βούρλα φύσκουναν και τραγουδούσανε βραχνά χτυπούσα τους ζόγκους (14) μου στον πυρωμένο τόπο χάμου και πνίγουμαν μέσα στον ήλιο. Μα ή μοναξιά με προστάτεβε κι άκουρμένουμαν κάπιο σούσουρο πύφτανε κάποτε κι άλλότε ξερό και μονότονο: οι ξεραγκαθιές θα τρίβονταν από τον άνεμο και θα σιούριζαν χωρίς άλλο. Παρακαλούσα τον κάμπο πύφθεψε τη γενιά μου κι άρχινούσα παράπονα. «— Σάν έφταιξα τίποτα, στον πέρα κόσμο θέλω να κολαστώ... Τώρα πρέπει να παραχώσω τον όχτρό μου... Καρπό δέ θα γεφτεί άλλη βολά... Η περασμένη γενιά μου τέτιο πράμα δέ με κλερονόμησεν έμένα... Σάν τα δέντρα έχουνε θραφεί έδω στον κάμπο και

12) ή παπαδιά=σύνεργό που μαζώνουν τάλωνια.
13) το λαμνιά=ή στενόμακρος σφρός του άλωνιού για λήγισμα.

14) ή ζόγκος=ή άγκώνας.

ὅμως ξαναχυρίσανε στὰ μέρη τους, στὶς πολιτίες, στὶς μολεμένες κάμαρες μέσα, νὰ κ' ἡ παλιά τους φιλενάδα πού πήγαινε νὰ τοὺς ξαναβρεῖ.

Ἀκόμα κι ἀφοῦ ἡ ἀρώστια σταματῆσει ἡ Ἔα στὸ φθισικό γιὰ καιρὸ μένει ἕστατη. Ὅταν μὲ τὴν καθολικὴν ἐξέταση δὲ βρίσκουμε πλιά σ' ἕνα φθισικό τίποτος καὶ ὅμως μᾶς μένει ὑποψία πὼς μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἀκόμα ὀλωσθιόλου γιαντρεμένος, μετρούμε μιὰ ὥρα πού εἶναι ἡσυχος, τὸν ἀρχό, κ' ἔπειτα τοῦ λέμε νὰ κάμει ἕνα περιπάτο καμιά μιάμιση ὥρα, μὲ γερὸ στρωτὸ βήμα καὶ ξαναμετρούμε. Πολλὲς φορὲς θὰ ἴδουμε τὴν Ἔα νανεβαίνει πάνω ἀπ' τὰ 38° (Σημάδι τοῦ Fenzoldt). Ἄν κ' ἡ Ἔα ἀφτὴ μαλίστα σ' ἕναν πού ἔπαθε εἴτε σ' ἕναν πού τὸν ὑποφιαζόμαστε μόνο, δὲν εἶναι ἀμέσως δὲ καὶ δίχως ἄλλο παθολογικὴ, εἶναι ὅμως ἕνα σημάδι γιὰ τὸ γιαντρε, ἰδεάζει καὶ τὸν ἄρρωστο νὰ προσέχεται καὶ νὰ λείπει ἀπὸ κόπους μεγάλους καὶ ἄλλες κατάρσεις. Ὡς τόσο ὁ γιαντρεὺς ἄς μὴν ξεχνᾷ ἐξαιρέσεις ἀπ' τὸ γενικὸ κανόνα. Ἔτσι λ. χ. οἱ φθισικοί πολύσαρκοι κι ἀνααιμικοί εἶναι καλότερα στὸ πόδι, ἀκόμα καὶ μὲ 38°—38. 50.

Στὴ σωματικὴ ἀντεροπᾶθια παρατηρήθηκε πολλὲς φορὲς πὼς ὁ πυρετὸς ἀνεβαίνει παραπάνω μὲ τὸ κρεβάτιμα.

Μὲ τὴν ἀκίνησια ἔχουμε νὰ νιαστοῦμε καὶ τὴν ἄλλη δίαιτα καὶ πρῶτα τὴν πρώτη τροφή, τὸν ἀέρα.

Μόνο ὅποιος μπήκε τὸ πρῶτὸ στὸ δωμάτιο πού κοιμήθηκε μὲ κλειστὰ παράθυρα φθισικός ἰδρώνοντας καὶ βήχοντας, ξέρι πὼς πρὶν προφτάσει νὰ ξεχωρίσει τίς διαφορὰς μυρωδιῶν πού τὸν πέρνουν ἀπ' τὴ μύτη τοῦ ῥχεται κιόλας ἀναγούλα. Τὶ δηλητήριο θὰ εἶναι ἀφτὸ πού φέρνει στὴ στιγμή τέτιες ἐνέργειες καὶ πόσο θὰ βλάπτει τὸν ταλαίπωρο τὸ φθισικό, πού τόσες ὥρες τὸν ποτίζει.

Λοιπὸν ἀνοίχτὰ παράθυρα μέρα νύχτα. Στὴν ἀρχὴ ἀπὸ λίγο λίγο. Μ' ἕνα γάντζο δοντωτὸ τὰ παραθυρόφυλλα σηλώνονται σὲ 10—20—30 εκατοστόμετρα ὡς πού σιγὰ σιγὰ νὰ μείνουν ὀρθανοίχτα. Ὁ ἄρρωστος θάναὶ καλὰ σκεπασμένος μὲ τὸ κρεβάτι ἢ καλὰ ντυμένος καὶ καλὰ σκεπασμένος, ἂν εἶναι ξαπλωμένος στὸν καναπέ. Τὴ νύχτα θὰ φορέσει ἕνα μάλλινο ζακετάκι γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἔχει τὰ χέρι ὄξ' ἀπ' τὸ πάπλωμα. Παρατηρήθηκε πὼς ὅταν τὰ χέρια ἀπ' τὸ πάπλωμα κάτω ἀγγιζοῦνε τὸ κορμί, εὐκολότερα ἰδρώνει ὁ ἄρρωστος. Γιὰ τὸν ἴδιο

λόγο θὰ τοῦ φορέσουμε ἕνα πλατὶ μπαμπακερὸ (μολετονένιο) βρακί.

Στὰ μέρη μας τὰ ἀνοίχτὰ παράθυρα δὲν ταγαποῦνε, τὸ ξέρω λίγους κατόρθωσα νὰ καταπίσω. Ὡς τόσο ἀφτὸ εἶναι τὸ σωστὸ κι ἀφοῦ γίνεται στὴ Σουηδία καὶ στὴ Νορβηγία θὰ κατορθωθεῖ καὶ στὰ μέρη μας, φτάνει οἱ γιαντρεοὶ νὰ τὸ θελήσουνε.

Ὁ φθισικός δέχεται τὰ ἀνοίχτὰ παράθυρα καμιά φορὰ καλότερα κι ἀπὸ ἕνα γερὸ ἄνθρωπο. Ὡς τόσο χρειάζεται προσοχὴ γιὰ νὰ τὰ συνθίσει. Τὸ χειμῶνα, ὅταν κάνει κρύο, ἄς ζεσταίνεται τὸ δωμάτιο κκλά, ὥστε τριγύρω στὸ κρεβάτι νὰ περᾷ ἡ Ἔα τοὺς 10 βαθμούς. Στὴν Ἑβρώπη ὅσοι συνθίσει δέχονται πολὺ χαμηλοὺς βαθμούς μὲς τὴν κάμαρα καὶ κοιμοῦνται περίφημα.

Τὸ καλοκαίρι, ὅταν κάνει ζέστη ὑπερβολικὴ, καλὸ εἶναι νὰ κρενοῦμε ἰδῶ κι ἐκεῖ μὲς τὸ δωμάτιο κάμποσες πῆχες τουλπάνι βρεμένο. Σατιμίζοντας τὸ νερὸ δροσιζοῦνε τὸν ἀέρα.

Τὴν ὥρα πού θὰ πλυθεῖ ὁ ἄρρωστος, θαλλάξει ροῦχα, θὰ φάγει, σφαλνάτε τὰ παράθυρα.

Θελήσανε μερικοὶ νὰ ποῦνε πὼς καλὸ κάνει τὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ, νὰ τὰ σηκῶνουμε πλιὸ ἀψηλὰ ἀπ' τὸ κεφάλι. Ἔτσι κατηφορίζεται τὸ στῆθος καὶ κυλᾷ τὸ φλέμα ἐφκολώτερα πρὸς τὸν λάριγγα. Ἄλλοι πάλι λένε πὼς ἔτσι γίνεται μιὰ ὑπεραιμία γύρω στὰ πειραγμένα μέρη πού ἐφκολοῦνε τὴν θεραπείαν τους. Μὲ τίς θεωρίες τὰ βολέει ὁ καθένας ὅπως θέλει. Ὡς τόσο γιὰ τὴν θεραπευτικὴ ἀφτὴ ὑπεραιμία θὰ μιλήσουμε ἀλοῦ.

Ὅταν ὁ πυρετὸς φτάνει σὲ πολὺ ἀψηλοὺς βαθμούς, καὶ φέρνει μεγάλη στενοχώρια, μιὰ φούσκα μὲ πάγο στὸ στῆθος, στὸ μέρος τῆς καρδιᾶς, ἡσυχάζει πολὺ τὸν ἄρρωστο. Τὸ κρύο τονώνει τὴν καρδιά, ὁ σφυγμὸς γίνεται λιγώτερα συχνὸς καὶ πλιὸ δυνατὸς, ὁ κεφαλόπονος πάθει, ἡ βροχὴ στὰ ἀφτὰ σωπαίνει, οἱ σπῆτες στὰ μάτια σβύνουν. Ὁ ἄρρωστος ἄμα μιὰ δοκιμάσει τὸ καλὸ τοῦ πάγου τὸν ζητᾷ καὶ γιὰ ὥρες τὸν κρατεῖ. Νὰ μὴν εἶναι πολὺ βαριὰ ἡ παγόφουσκα. Ἄν τυχὸν φέρνει σύγκρυα τύλιγέ τον μέσα σὲ φανέλα.

Ἦσυχια, ἀκίνησια, ἀνοίχτὰ παράθυρα, μ' ἀφτὰ θαρξίσει ἡ θεραπεία τοῦ φθισικοῦ τοῦ πυρετικοῦ. Τὰ καλὰ τῆς θεραπείας ἀφτῆς τὰ παρατηρήσανε γιαντρεοὶ φθισικοὶ στὸν ἰαφτό τους. Κι ὁ ἄρρωστος δὲ θαρξήσει νὰ τὰ καταλάβει. Ὁ βήχας πού τὴ νύχτα εἶναι

τρομερότερο βάσανο παρὰ τὴ μέρα λιγοστέβει μὲ τανοίχτὰ παράθυρα.

Βάσανο εἶναι κι ὁ ἴδρος ὄχι τόσο ἐκείνος πού ἐρχεται σὲ μερικοὺς μόλις πλαγιάσουνε (κατὰ τίς 10—11) καὶ δείχνει δυσκολία στὴ χώνεψη, πού θέλει κι ἀφτὴ τὴν ἰδιαίτηρη τῆς θεραπείας. Τὸ τρομερὸ βάσανο τοῦ φθισικοῦ εἶναι ὁ ἴδρος ὕστερ' ἀπ' τὰ μεσάνυχτα κατὰ τὰ ξημερώματα. Ἄφτος τὸν ξεκάνει. Ἐνας γιαντρεὺς ἔκχε με τὸν ἴδρο ἀφτὸ ἐνίσεις σὲ ζῶα καὶ παρατήρησε πὼς ἐνεργεῖ ὡς τουμπερκουλίνα. Κι ὅμως ἀνάγκη νὰ τὸν πολεμήσουμε δίχως νὰ φοβηθοῦμε πὼς θὰ κρατηθοῦνε τάχα μὲς τὸν ὄργανισμό τὰ φαρμάκια.

Τὸ πρῶτο γιαντρεοὺς εἶναι κ' ἰδῶ τὰ ὀρθάνοιχτα παράθυρα. Πὼς θὰ εἶναι ντυμένος ὁ ἄρρωστος καὶ κάτω ἀπ' τὸ κρεβάτι γιὰ νὰ μὴν ἰδρώνει, τὸ εἴπαμε παραπάνω. Πρὶν πλαγιάσει ἄς πέρνει κ' ἕνα ποτηράκι κονιάκ σ' ἕνα ποτηρί γάλα. Τὰ ἀσπρόρουχα θαλάζονται πρῶτ' καὶ βράδι, καὶ θὰ ἠλιάζονται. Καλὰ εἶναι καὶ τὰ τριψίματα μὲ μπράντι καὶ κατόπι πουδράρισμα μὲ ἀλέβρι τῆς πατάτας ἢ καμιά ἄλλη πούδρα πού θὰ γράψει ὁ γιαντρεὺς (τανοφόρμι λ. χ.).

Γιαντρεοὺς γιὰ νὰ κόψουνε τὸν ἴδρο δὲν κάνουνε καλὸ. Ὁ γιαντρεὺς ξέρι τί θὰ παραγγεῖλει σὲ ἐξαιρετικὲς περιστάσεις (Καφουρικὸ ξινὸ 1,0—2,0 τὸ βράδι, ὕδραστη καναδικὴ κι ἄλλα παλιά καὶ νέα).

Σὲ μιὰ σπάνια περίσταση ὁ ἴδρος ἀφτὸς τῆς ἀβγῆς εἶναι καλοσημάδος καὶ δὲ χρειάζεται νὰ τὸν πολεμήσουμε, ὅταν δηλαδὴ κατόπι ἀπὸ γοργόδρομη ἀψηλὴ πυρετικὴ κίνηση ἢ καμπύλη ἀρχίζει νὰ χαμηλώνει καὶ νὰ δείχνει πὼς θὰ φτάσει σὲ λίγο τοὺς φυσιολογικοὺς βαθμούς.

Περὶ ταξίδι κι ἀλλαγὴ ἀέρα φυσικὰ οὔτε λόγος, ὅσο δὲν πάθει ἢ δὲ δείχνει πὼς μπορεῖ νὰ πάψει ὁ δυνατὸς πυρετὸς.

Ἄ δὲν ἔχουμε ἐλπίδες, τὸ καλότερο νὰ ἀφίνουμε τὸν ἄρρωστο στὸ κρεβάτι του, στὸ μέρος του, στοὺς δικούς του. Νὰ σηκῶνε κανεὶς ἄρρωστους σὲ κακὴ κατάσταση καὶ νὰ τοὺς τρέχει σὲ μακρινὰ μέρη εἶναι ἀνοησία ἢ κακουργία. Τέτια κάθε μέρα γίνονται, γιαντρεοὺς πολλοὶ νομιζοῦνε πὼς τὸ σιδερόχορτο τῆς θεραπείας βρίσκεται πάντα σὲ μακρινὰ μέρη.

Κρεβάτι ἢ σοφὰς κι ὀρθάνοιχτα παράθυρα, ἀκίνησια καὶ καθρὸς ἀέρας, νὰ τὸ νερὸ γιὰ τὴ φωτιὰ πού καίει τὸ φθισικό.

Ὅσο γιὰ τὴν δίαιτα ὁ φθισικός μὲ ἀψηλὴν θερ-

κᾶνα ζουναρί δὲν ἔπεσε ἀπὸ τέτιο χάλασμα... Ἡ κατάρτα θὰ μὲ σκετώσει τῶν παπούδων καὶ θὰ μὲ σπρώχνουν, ἄμα πάω καὶ τοὺς ἀνταμώσω...—Πρὸς τὸ βράδι σύρθηκα στὸ παλιοχώρι, ὡς τὸν κακόδουλο τὸν ὄφιο. Νόμο τρέπον ἕκαμα μὲς στὸ κονάκι γιὰ νὰ πάρω τὸ ρεδόβελο τοῦ ἀφεντικοῦ. Σὰ νὰ νεϊρεθόμουνα μοῦ φάνοιενταν ὄλα. Κρύβουμαν πίσω σὲ κανένα δέντρο, ἄμα νογοῦσα διαβατὴ μακριάθε, ἢ πλάκωνα μὲς στὰ χωράφια ὡσπού νὰ περάσει. Ἀραδιάζουταν μπροστά μου τὰ γελαδία κουρασμένα καὶ χορτάτα καὶ χάνουταν πέρα πάλι. Στὸ διάβα γυρνοῦσε τὸ καθένα καὶ μὲ κοίταζε μὲ τὰ μεγάλα κι ἀνήσυχτα μάτια ὕστερα τανοῦσε τὸ χοντρὸ λαίμω καὶ μούγκριζε παράχορδα : στοχαζοῦμαν πὼς κατὴ νογοῦσα, κ' ἀφτὰ. Μοῦχρῶνε γλυκὰ κ' ἐρήμωναν οἱ στράτες : κ' ἐγὼ παραμόνεβα καὶ ρίχνουμαν, ρίχνουμαν καὶ παραμόνεβα ὄλο καὶ πιά κοντὰ. Τὸν ἀπάντεχα στὴ θημονιά του καὶ δὲ γελαστήκη : τραγοῦδοῦσε γερμένος πάγου σὲ ξέλυτα καὶ σκρόπια δεμάτια. Νὰ ρουφήσω τὸ γαῖμα του στάλα στάλα ἤθελα καὶ νὰν τὸ ξεράσω ἔπειτα πάγου στὴν κόρη μου γιὰ νὰ τὴν ξεπλύνω. Ἀπεικάζουμαν κότι, μὰ φυγὴ δὲν εἴτανε σιμὰ γιὰ νὰκούσει καὶ νὰ μὲ νοιώσει. «—Ἐ, σύντροφε, γειὰ σου... Ἄν ἔχεις τίποτα, τοι-

μάσου τώρα...—Ἄπισω στὸν ἥλιο νὰ πᾶς καὶ νὰ μὴ ματαγυρίσεις, ἀδιάντροπε !..», χούγιαζε κάπως ξαφνιασμένος. «—Δὲ σὲ συνερίζομαι πιά, παλιόσκυλε !..», τοῦπα ξενόιαστα καὶ γέλασα φριχτά. «—Μὴ μοῦ δείχνεις τὰ δόντια σου !.. Ἐαφτὸ πὼς εἶσαι σκέλεθρο !..»—Ἄπᾶρε λοιπὸν τὸ χαρτί γιὰ τὸ τρανὸ ταξίδι... Ἐκαμε νὰ βασταχτεῖ ὀρθὸς, μὰ ἔκλωσε καὶ κυλίστηκε χάμου ὡς κούφαλο. Ἐνοίωσα νὰ βογγάει καὶ νὰ χαροπαλάθει, ὅμως ἐγὼ τὸκοψα λάσπη καὶ τρύπωσα μὲς στὸ ρουμάνι : ὡς κρυωμένος εἶμαν. Μέσα στὰ γέρικα δέντρα τανοῦμουνα σὰ νὰ γυρεβα νὰ ψηλώσω κ' ἐγὼ, μὰ ὄλο καὶ κόκκινα παρᾶξενα μάτια μοῦ καρφόνουταν καὶ μὲ κοιτοῦσαν ἀπλάνεστα στὴ σκοτινίλα μέσα. Σάλεβαν κάποτε τὰ κλαδιὰ ὡς ἕνας ἄνθρωπος πού ξαφνιαζεται καὶ παραμιλάει στὸν ὕπνο του. Σὲ κάθε περπατησιὰ μου τὸ φρυγμένο χορτάρι τριζοβολοῦσε ἀπότομα κι ὁ ἀντίλαλος μεγάλωνε γύρω μου καὶ μανάτριχίζε συγχορμο. Στερνὰ, ὡς πῆρα τὸν ἀπόθαρρὸ μου κι ἀνάσαινα πιά λήφτερα, τράβηξα πιά μακριὰ γιὰ νὰ περάσω τὸ ποτάμι. Κ' εἶδα τὸ χάρο μὲ τὰ μάτια ὡσπού νὰ πιάσω τὸν ὄχτο κ' ἔκλωσα μεγάλο ὄρομο, γιαντρεοὺς μὲςερναν τὰ ρέματα...—Ὅτ' τὸ μυριστοῦν χωρὶς ἄλλο καὶ θὰ πλακώσουν ἰδῶ γιὰ νὰ ψάξουν.

Δὲ θέλω νὰ μὲ πιάσουνε ὡς τὸν κάβουρα στὴν τρύπα. Θὰ φύγω τώρα...»

Κρούεται χάμου ἡ γυναίκα του καὶ μπήγει τὰ νύχια στὰ μακρουλά της μᾶγουλα : μιὰ γερὴ ἀντράλα ταραίζει τὸ μυαλό της καὶ ξελαρυγγιάζεται τρελὰ κι ἀγριεμένα.

«Ποῦ θὰ πᾶς ;... Τί θ' ἀπογίνουμε τώρα ;... Ποῦ θὰ μᾶς ἀφίσεις ἔρρους ;... Ἄχ, ποῦ νὰ μὲκοφτε ὁ Χάρος !..»

Κουκουλιωμένη καθὼς εἶναι ἡ Ζυγούλα, ἔχει βγάλει τὸ κίτρινασμένο κεφάλι τῆς σὲ μιὰν ἔκρια καὶ κοιτάζει κρυφὰ καὶ στοχαστικὰ : μοιάζει ὡς καμιά χαδὴν ἡλιόνα πού ξεζαρώνει καὶ σαλέβει κάτου ἀπ' τὸ καδούκι. Μιὰ σπῆθ λησμονημένη πετιέται ἀπὸ τὴν στάχτη τῶν παλιῶν ὄνειρων τῆς καὶ κλείνει τὰ μάτια μ' ἀπαλοσύνη σὰ νὰ τραβᾷ μὲς στὴν ψυχὴ τῆς κάτι καμαρωτὸ καὶ φανταγμένο. Κ' ἔτσι, μὲ τὰ χέρια σφιχτοδεμένα γύρω στὴν ἀσπρη καὶ φουσκωμένη κοιλιά τῆς, θαρρέβεται καὶ νανοῦρίζεται πᾶγάλια.

Δ'.

Μιὰ φοβέρα ἀμάλαγη σκιάζει καὶ παρανομάει

μοκρασία θέλει φαγι καλοχώνεφτο και δυναμωτικό. Γάλα, γαλατερά, άβγα, κρέας ξεφτιστό, κιντιστό, περασμένο άπ' τή μηχανή, ώμο ή ψημένο σε μικρά μπαλάκια, γλυκίσματα από λίγο και συχνά.

Με τούτο λοιπόν τó βαριοκούντο άραμπά θα ξεκινήσουμε να πιάσουμε τήν ύγεια που ξέφυγε.

Ο ήπερίφημος Γρύπος ó παιδονόμος τής ελάχιστα Έμπορικής Σχολής τής Χάλκης μου διηγήθηκε πώς οί Κρητικοί όταν εξαφνικά τους έρθει μουσαφίρης πέρνουνε τó ραβδί τους και σε λίγη ώρα φέρνουνε κάνα λαγό για τó δείπνο. Τόσο δυνατά και πιδέξια δέν είναι ούτε τά πόδια ούτε τά ραβδιά μας. Μα και με τόν άραμπά τόν πιάνει κανείς τó λαγό. Έτσι λείει μια παλιά παροιμία στα μέρη μας. Βέβαια θέλει μαστοριά! Κατατόπια, συνήθειες, σημάδια, άχνάρια χρειάζεται να ξέρει κανένας, μάθηση ναποχτήσσει και γνώση ναχει κ' ύπομονή κ' έπιμονή. Χρειαζόμενες σε κάθε ύγιατρο οί άρετές άφτές, άπαράιτητες σ' εκείνους που κοιτάζουνε φθισικούς. Η άρώστια άφτή μπορεί να γιατρεφτεί. Μα είναι και πολύ δυσκολογιατρεφτή ó καθένας θέλει να γιατρεφτεί, μα λίγοι έχουνε τή γνώση, λίγοι τή μόρρηση, λίγοι τή θέληση, άκόμα κ' από κείνους που μπορούνε. Οί άδηγίες του γιατρού δέν πρέπει νααι στρατιωτικές διαταγές ούτε οί γνώμες του δόγματα θρησκευτικά. Οί γενικές ιδέες θέλουνε προσοχή για να εφαρμοστούνε στην ποικιλία τής ζωής. Κάθε φθισικός έχει τά ιδιαίτερα του, στον καθένα ή θεραπεπία έχει ένα πρόβλημα να λύσει, δηλαδή μερικά άγνωστα να βρει κ' άφτου χρειάζεται ή τέχνη.

Είπαμε πώς ó φθισικός ó νέος μπορεί να ζει νύχτα και μέρα με τó παράθυρο άνοιχτό, άς ζεσταίνε μόνο κ' άς σκεπάζεται άρκετά.

Οί φθισικοί, οί ήλικιωμένοι, όσοι τους ένοχλεί τó κρύο και μες τó κρεβάτι, άς κλούνε τά παράθυρα τή νύχτα.

Όσοι έχουνε δυό κάμαρες στή διάθεσή τους, άς κλούνε τά παράθυρα τής κρεβατοκάμαρας, άς άφρίνουν άνοιχτά τά παράθυρα τής πλαινής.

Τά κρυολογήματα να τά προσέχει ó φθισικός, μάλιστα ó φθισικός ó ρεματικός και καταρογιάρης φέρνουνε μεγάλες διατάραξεις στον οργανισμό. Άμα ó καιρός κρύνει, ή νερατμίδα πληθαίνει μονομιξ στον άέρα, τó νερό εκείνο που ξάχνιζε όλοένα κ' έφκολα άπ' τó δέρμα κ' άπ' τά πνεμόνια, μπουδίζεται κ' ζητά δρόμο άπ' τά νεφρά κ' άπ' τάν-

τερα. Μα στους καταρογιάριδες, στους ρεματικούς τά νεφρά ίσια ίσια και τάντερα δέν είναι σε περιφήμη κατάσταση κ' έτσι με τήν άλαξοκαιρία, που λιγοστεύει με μιας τήν ξάχνιση, μένουνε μες τόν οργανισμό ούσιες που μαζί με τó νερό έπρεπε να ξάχνιστούν άπ' τά πνεμόνια κ' άπ' τó δέρμα και που δέν προκάνουνε τά νεφρά και τάντερα να ξεφορτωθούν. Έτσι τó κρυολόγημα φέρνει τήν ιδιαίτερη εκείνη κομάρα, τó ζαβλάκωμα, μια δηλητηρίαση άφτόχτονη.

Ο Colin (d' Alfort) έδειξε με πειράματα σε ζώα πώς αν στο δέρμα πάνω ένα περιορισμένο μέρος τó κρυσώσουμε για 1/4 τής ώρας, τó μέρος άφτό μόλις μετά μια ώρα θα ζαναπίσει τήν πρώτη του θα. Αν τά μέρη που τά κρύνει ó πειραματιστής με κρύο νερό ή πάγο είναι μεγάλα και δέν τά ζεσταίνει άμέσως κατόπι γλήγορα με τριψίματα ή ζεστά πιθέματα, τó ζώο παθαίνει καταροή, βρογχίτη, πιασίματα, άρθρίτη. Όταν ó πειραματιστής ζουρίσει τó ζώο, άλογο ή σκύλο, και λοχίσει με κρύο νερό για 15 λεπτά, μπορεί να κατεβάσει τή θα ως 20 βαθμούς, βαθιά κάτ' άπ' τó δέρμα. Όταν όμως τó δέρμα έχει τις τρίχες του, μάλιστα πυκνές και μεγάλες, μόλις τήν κατεβάσει ως 4 βαθμούς.

Ο φθισικός λοιπόν, μάλιστα ó καταρογιάρης, ó ρεματικός, να ντύνεται καλά και να προσέχει τó καιρό.

Οί φθισικές όταν κοντέβει ή περίοδο άς φυλάγονται από κόπο, κρύο, ύγρασία. Τά γάγγλια, τά πανάκλειδα, πρήσκονται καμιά φορά άπάνω στα καταμήνια. Δείχνει τούτο συφόρηση πνευμονική και θέλει λοιπόν φύλαξη.

Άφτά για τόν πυρετό του φθισικού.

Πόλη ΦΩΤΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ
Γιατρός

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ INTRA ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΑΡΟΥΝΑ (ΡΓΒ. 4, 42.

ΒΑΡΟΥΝΑΣ

Ο βασιλιάς ó Βάρουνας έγω είμαι κ' έξουσιάζω τόν κόσμον όλον· οί θεοί, που κατοικούν στα [ούράνια, Τή γνώμη μου άφοκράζονται με μένα άνταμωμένοι, Τή σφαίρα τήν άνώτατη τής πλάσης κυβερνάω.

Ο βασιλιάς ó Βάρουνας έγω είμαι, πρώτον πρώτον Οί κόσμοι τούτοι των θεών έδάσταξαν έμένα, Στη γνώμη μου ύποτάζονται οί θεοί που πάντα [υπάρχουν, Τή σφαίρα τήν άνώτατη τής πλάσης κυβερνάω.

Είμαι ó θεός ó Βάρουνας, Ίντρα, κ' ή δύναμή μου. Τους σταθερούς, βαθειούς, πλατειούς, τους δυό [τάερος κόσμους, Έχτιδα (1) κ' όλα τά πλάσματα γνωρίζω σαν ó [Τβάσταρ (2) Κ' έπλασα και κρατώ τή γη και τήν ούράνα [σφαίρα.

Κ' έδωκα χύμα στα νερά, που τες στεριές ποτιζούν, Κ' έδάσταξα τόν ούρανό στον τόπο που τού [άρμώζει, Ο γιός τής Άδιτης έγω, που τó σωστό γνωρίζω, Άπλωσα κατά τó σωστό τόν τριδίπλο τόν κόσμο.

INTRA

Με κρίζουν σάγωνίσματα οί άλογοθρέφτες άντρες, Με κρίζουν και στον πόλεμον οί περικυκλωμένοι Έγω είμαι ó μεγαθόδωρος ó Ίντρας, που στον τροκό Δίνω άφορμή κ' άκράιττος τόν κουρνιαχτό σκόνω.

Έγω | όλα τούτα τάκαμα· κανείς τή θεϊκή μου Και τήν άκίνητη άντρεία δέν έχει άντικρατήσει, Κ' όταν τά φρένα μου οί ψαλμοί κ' ó Σόμας [συνεπάρουν, Γη κ' ούρανοι κλονίζονται, οί κόσμοι δίχως τέλος.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Έσύ, που με τó Βάρουνα συνομιλούσες έτσι, Σ' ξέρεις κάθε ζωντανό κ' είνε δική σου ή πλάση, Έσύ σκοτώνεις τούς όχτρούς· και τούς περι- [ζωσμένους Βοηθός, κ' έδωκες κίνημα στους ποταμούς να [τρέχουν.

Έδώ σαν ó Πουρούκουτας (3) πιασμένος ήταν [σκαβός Ζούσαν οί μάντιδες οί έφτά(4), προπάτορες [μας όλοι, Και τή θυσία τής θήγιστας έπρόσφεραν εκείνοι, Για να γεννήσει έναν υγιό, τόν ήρωα Γραδαδάσο,

Που τούς όχτρούς του σκότασε, κ' έμοιαζε με τόν [Ίντρα. Κ' έτίμησε ή βασίλισσα μ' ύμνους και με θυσίες Τους δυό σας Ίντρα, Βάρουνα, κ' έσεις τής [έχαρίστε, Τόν όχτρομάχο βασιλιά, τόν ήρωα Τραδαδάσο.

Μ' όσα άγαθά κατέχουμε άς χαίρονται οί ψυχές μας, Με τες θυσίες οί θεοί, τά βόδια με τó χόρτο, Και σείς, Ίντρα και Βάρουνα, χαρίστε μας για [πάντα, Τήν άγελάδα τήν καλή που δίνει κάθε δάρο (5). Κ. ΘΕΟΓΟΚΗΣ

1) Τρεις ήταν κατά τούς Ίνδους οί κόσμοι: Γη, ούρα- νός, και άέρας. Έδώ μιλεί για τούς δυό άνωτέρους. 2) Ο Τβάσταρ (τεχνίτης) είνε ó θεός που έργάστηκε τή μορφή των δημιουργημάτων. 3) Τά ιστορικά που αναφέρνει ó ύμνος μας είνε άγνωστα. 4) Οί έφτά μάντιδες είνε οί αρχαίοι ποιητές του Βαί- δα. Οί έσορφοί που έψαλαν τούς ύμνους ήταν άπόγο- νοί τους. 5) Ο ύμνος έννοεί τήν Ίνδία, που άλληγορικά της σύμ- βολο ήταν ή μυθική πανδώρα άγελάδα.

τήν ψυχή του φονιά κ' άφτός σπρώχνει τώρα τó κουρασμένο κ' άγλύκνικο κορμί του πάνω στα θερι- σμένα χωράφια και μέσα στα βαθιά χαντάκια που πέφτει και τά πλακώνει ένα τρισκόταδο άγριο και φριχτό. Σ'ά ναίαι σε καμιά καταχνιασμένη νύχτα του χυνόπυρου που όλα γίνονται άθώρητα και μάθρα. Τά μάτια, σ'ά να κλειούνται μες στον τάφο, τίποτα δέν μπορούν να ξεχωρίζουνε δλοτρόγυρα και μόνο μακριά νογιέται να μαβρολογάει: π'ό φαντα- χτερή μια σειρά βουνών κάτω από τήν τρέμουλη άντηλιά των άστεριών· μα κ' άφτά κρύβονται και χάνονται κάπου κάπου από τά διαβατάρικα σύγνε- φα που φαίνονται σ'ά μελανιές και κυλούνε χοντρά και βαρηνένα.

Σκοντάφτει και λυγίζει τή μέση του κάθε τόσο μες στα όργώματα σ'ά να ντραμαλίζεται και νοιώθει σε κάθε περπατησιά τά ξεραμένα σβώλια να τρίβουν- ται κάτω από τήν πατούνα του μ' έναν άχο μαλα- κό και κούφιο.

Δοκιέται τó ξερίζωμα και τó χαμό τής γενικής του που τώρα πιά, σαν έφυγε άφτός, προκοπή δέ θέ να βρει πουθενά και κουνάει πιο γλήγορα κ' άπό- τομα τά χέρια του στον άέρα σ'ά να πολεμάει να κρατηθεί από κάπου στέρια· τó πρόσωπό του γίνε-

ται μάθρο κ' άχνό και τάπελπισμένα μάτια βουρ- κώνουν και στάζουν, ενώ τρέχει σ'ά δαιμονισμένος μες στα χαμηλά χωράφια. Κι από τουφλοπάνι τής νύχτας που τόν κεφαλοδένει πέφτει κάποτε πάνω σε καμιά λουλουδιασμένη λυγαριά ή σε κανένα στε- γνωμένο φιδοκίγχερο και ξαφνιασμένος τινάζεται πί- σω με τά δυό του χέρια τετωμένα σ'ά να πασπα- τέβει τώρα πιο στοχαστικά.

«Άνάθεμα στο σπόρο που σ'άς έβγαλε στή μο- ναζιά!.. Να μουχλιάζε καλύτερα, να σάπιζε!.. —Κι ό πιο φτωχούλης θάχει και θα χαίρεται μια σκίζα δαδιού που θα φωτάει τήν καταντία του...»

Οί πεθαμένοι καιροί που γκύλησαν και χάρηκαν τόν κάμπο γυρνούσε πάλι καλοθύμητοι στο μυαλό του και ποθητοί και κάπιο μυστικό χαμογέλιο, που μόλις τó μαντέβει κανένας, ταναίει κάπως τά σκι- σμένα και σφιχτά του χέρια: —Πρώτα τó βροχερό και καλοδούλεφτο χυνόπυρο που ξεσκουριάζουν μες στο χύμα κ' άστραποβολούν τάλέτρια και που γεν- νάει τις καταχνιές και τις παχιές τις πάχες· κ' ό άσπρογίνης ό χειμός που σέρνει τάσπρα σάβανα και καθεται να πυρωθεί στή σία κρουσταλιασμένος, ενώ λωλά βροσίματα στάχτη σκορπούν στον ούρανό και χιόνια μες στον κάμπο· ή θαμπερή και σμαρα-

γδοντυμένη άνοιξη κατόπι, όπου ρόδινα μάτια σκά- ζουνε στο λιόφωτο κ' όγκώνεται δλκκερος ό κάμπος σαν προφαντό και σ'ά γερό μαστάρι· στερνά τó καλο- καιρί τ'όλοφώτιστο που μια χνουδάτη θάλασσα πομ- πέβουνται τά γινωμένα στάχια, κίτρινα και πλα- γιασμένα σ'ά να ντρέπονται από τόν κρύφιο τόν καρπό που κλεισύνε.

Κάποτε μισοστέκεται φρενιασμένος κ' άνοιχτομά- της σ'ά να γρικαίει μες στή νυχτερινή γαλήνη κάπιο άλαργινό μουρμουρητό, μα γλήγορα πάλι ξεγελιέ- ται και λαχανιάζει στο δρόμο του, γιατί δίχως άλλο οί δρεπανισμένες κοντοκαλαμιές θάερολογιού- νται με τó λβα και θ' κρυφοκουθεντιάζουν. Άφτός όμως ούδε άφτή τή συντροφιά κ' ούδε άφτή τήν παρηγόρια θέλει που σύρριζα σηκώνονται οί τρίχες του κ' άνκτριχίλες κρύες τόν τινάζουν.

Ένας άγρυπνος καημός που μοιάζει σαν παλιά κ' άκριδοθώρητη άγάπη περιπλεγμένη στή ζωή του τόν πατάει άγρια και τόν πεθαίνει όλοένα: έχει ξε- χάσει μες στον κάμπο τις πιο γερές και ζωηρές του μέρες κ' έχει βρέξει πάντα με ιδροτο ποτιστικό και θολωμένο δάκρυ τίν αναγυρισμένο τόπο· άγαπάει κ' όρέγεται τόν κάμπο, γιατί έφαγε τά νιάτα του, τά χαμένα· και οί δυστυχισμένοι γονοί του κ' όλη

Ο «ΠΟΥΛΟΛΟΓΟΣ»

ΤΟΥ ΚΩΝΤΙΚΑ 701 ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

(Συνέχεια από τον αριθμόν 211)

Στόν Πουλολόγο αναφέρονται λαοί και έθνη γε-
τονικά του Βυζαντίου, κι αναφέρονται πάλι αρκετές
πολιτείες και χώρες. 'Ας ιδούμε πρώτα-πρώτα τί
έθνικά όνόματα αναφέρονται στην 'Αθηνιώτικη πα-
ραλλαγή.

'Αράπης (στίχ. 375).

'Ατζίγκανος (στίχ. 117).

'Ρωμάνος (στίχ. 303).

Σαρακηνός (στίχ. 68, 375).

Φράγκος (στίχ. 122, 279, 303)—Φράγ-
κισσα (στίχ. 152).

Πολύ περισσότερα είναι τα έθνικά όνόματα που
αναφέρει η Βιεννέζικη παραλλαγή. Δίς τα :

Διγύπτισσα (στίχ. 417).

'Ατζίγκανος (στίχ. 123).

Βενέτικος Φράγκος (στίχ. 153).

Βλάχος (στίχ. 492).

Βούργαρος (στίχ. 492) — (Βουργαροανα-
θρεμμένη) στίχ. 607.

Μεσοθυνιάτης (στίχ. 296).

'Οβραϊός (στίχ. 570).

'Ρωμός (στίχ. 346).

Σαρακηνός (στίχ. 68).

Τάταρος (στίχ. 616, 621) — (Ταταρόκοπος
στίχ. 607 — Ταταρίμος στίχ. 608).

Φράγκος (στίχ. 128, 319, 346)—Φράγ-
κισσα (στίχ. 238).

Χατζάρα (στίχ. 330).

Πολιτείες και χώρες αναφέρονται στην 'Αθηνιώ-
τικη παραλλαγή οι ακόλουθες :

'Ανατολιά (στίχ. 228).

Βελλάγραδα (στίχ. 229).

Ζαγορά (στίχ. 352).

Μεσοφωνία (στίχ. 230).

Νίκαια (στίχ. 233).

'Ρύμνη (στίχ. 353).

Κοίταξε τώρα τί μέρη και πολιτείες μνημονεύ-
ονται στη Βιεννέζικη παραλλαγή :

Γλαρέντζα (στίχ. 629).

Ζαγορά (στίχ. 473, 483, 492).

Μαύρον Όρος (στίχ. 419).

Μεσοθωνία (στίχ. 271).

Νίκαια (στίχ. 274).

'Ρωμανία (στίχ. 615).

'Ρώμη (στίχ. 236, 474).

Ταταρία (στίχ. 610).

Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι τό 'Ρύμνη τής
'Αθηνιώτικης παραλλαγής μπορεί νάναι—ή για νά
είπω καλύτερα εξαπάντος είναι— λάθος του βιβλιο-
γράφου άντις : 'Ρώμη.

(Συνέχεια σ' άλλο φύλλο).

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

ΒΓΗΚΕ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟ :

ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΪΝ

ΤΟ ΑΝΕΧΤΙΜΗΤΟ

Δράμα με τρία μέρη.

Ο ΞΕΝΟΣ

Δραματική σκηνή

Και πουλιέται 2 1)2 δρ. στα γραφεία του «Νου-
μά» και στα Βιβλιοπωλεία 'Εστίας κ' 'Ελευθε-
ρουδάκη.

Κανείς από τους Ιταλούς συγγραφείς δε στάθηκε τόσο
αγαπητός στην πατρίδα που όπως ο μακαρτίτης ο Τζακό-
ζας. Οι Ιταλοί που έζησαν τόσο καλά να τιμούν το με-
γάλο τους δραματογράφο, με πόνο ψυχής τον κλάψανε, και
θά τον κλαΐνε. Ο Τζακόζας, ζώντας ακόμα, χάρηκε δόξα
και τιμή που δε θα λείψει ποτές θλόγυρα από το τιμη-
μένο του όνομα. Πρώτος ο βασιλέας έστειλε παρηγορητικό
τηλεγράφημα στην οικογένειαν του ποιητή. Δε βρέθηκε
φημερίδα στην 'Ιταλία που να μην τυπωθεί θλιμένα για
το θάνατο εκείνου που έγραψε άθνατα έργα, σαν τους αθλι-
μένους έρωτες, σαν τα αδικιώματα της ψυχής· σαν την
«ερα του Σαλλάν» σαν το «σαν τα φύλλα». Κι ακόμα ο
Τζακόζας, με την άρχονιά του, με την άπέραντη καλο-
σύνη του, με το γλυκό του κ' έθγενικι χαρακτήρα, κέρδισε
την αγάπη, τη λατρεία του 'Ιταλικού λαού. Ο μεγαλύτε-
ρος τίτλος που του δόθηκε από τη μεγάλη έθνική ψυχή,
είτανε το επίθετο «ο καλός», «il buono».

του κι άρχινάει να φιλάνει σκορδαλιά με τη μακριά
του μύτη. Σά να ζυπάνε: τώρα από τον πιο τρομερό
βραχνά ο Στάβρος Γκέλας πετάχνηται ξαφνικά και
οι σφιχτοδεμένοι γρόθοι του δέρνουν τον άέρα με τέ-
τια μάνητα που λογίεται κανένας πως έχει παλα-
θώσει κ' είναι για τα σίδερα : κοντομεσιάζεται τρέ-
κλα και στραβοκατινιάζει σαν παραλυμένος για να
πηγαίνει πιο μπροστά. Τα κράτητα όμως δεν άν-
τέχουν πλιότερο και μόλις τραβιέται σά νάναι κα-
νένας κουλός σακάτης που θέλει στραβόξυλο για
βασταριό.

Ένω πέφτει και σηκώνεται, τα ξεθαμένα πα-
λιόπανα τής πουκαμισας του που άνεμίζει ξεζώνατη
και φουσκωμένη πασπαλώνονται κάθε λίγο με σό-
νη και γιομίζουν από βατόκλαδα άγκαθωτά.

Η πείνα τότε θερίζει πάντα και η γλώσσα του
έχει κολλήσει από τη δίψα και πάει να λυσσάζει,
μά βρίσκειται τώρα κοντά στο ριζό και δεν πάθει
άκόμα να έλπίζει και να θαρρέσει. Μια ψιλή πύρια
περνιαίξει όλο το ιδροκοπημένο τομάρι του σά να
τον κεντάει κανένας και τυραγιέται τόσο φριχτά
που βερθερίζει από τον πόνο. Σε κάθε σάλεμα που
κάμει, τα γέρικα κι άλύγιστα κόκκαλά του νοιώθει
πως ξεγουφνουντας και σκροπάνε μες στην άποστα-

ή γενιά του ακόμα έδω έχει γκρεμιστεί κ' έδω έχει
σταχτώσει σαν τα χλωμοκιτρινασμένα φύλλα του
χυνοπάρου που σαπίζουν και λυώνουν με τα πρωτο-
βρόχια χάμου· κι άφτός άφνει για τώρα πια στο
πατριδοχώρι του κοι τραβάει τον άχαρο δρόμο που
κόβει κατά τα σύνορα, για να ξενιτσοφτεί και να
περάσει μάβρα και σκοτεινιασμένα· σε ζένη άστρέχα
θα βραδιάζεται και θα ξεμερώνει : μια δαιμονισμέ-
νη κατάρα τον κυνηγάει και τότε διώχνει, γιατί τό
γαΐμα πόχυσεν άχνό να πάρει πίσω θέλει ο νόμος ο
άνασκουμποχέρης.

Μά έχει χάσει τώρα την πρώτη του όρμη και
κοντοστεύεται κουβαριασμένος και θλιβρός σά δεντρί
μοναχικό κι άστραποκαμένο : κ' ένα αΐστημα κρυφό
γεννιέται και σκροπιέται μέσα του τόσο που θαρρεί
κι άφτός πως χωνέθει κι απλώνεται και γίνεται
κάμπος εκεί που πατάει τα γυμνά του και τα κοκ-
καλιάρια πόδια. Με κάπιο πείσμα που κι ο ίδιος
άκόμα δεν ξανοίγει καλά την πηγή του ποδαρίζει
κάποτε στην ίδια θέση χωρίς να σπαρνάει παρα-
πέρα.

Πάνου σ' έναν πλάτανο θεόρατο που χάνεται
μέσ στη νύχτα πέρα νογιέται να φωλιάζει ένας λέλε-
κας : γιατί άκούγεται που χτυπάει τα τρανά φτερά

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την 'Ελλάδα Δρ. 10. — Για το 'Εξωτερικό
φρ. χρ. 10.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στα κιάσκια τής Πλατείας Συντάγ-
ματος, 'Ομόνοιας, 'Υπουργείου Οικονομικών, Σταθμού
Τροχόδρου, ('Οφθαλμιατρείο), Βουλής, Σταθμού
υπόγειου Σιδηρόδρομου ('Ομόνοια), στο καπνοπω-
λείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), 'Εξάρχεια,
στα βιβλιοπωλεία «'Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέ-
του [όδος Σταδίου, άντικρύ στη Βουλή].

'Η συνδρομή πλερώνεται μπρ. στα κ' είναι ένός
χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΚΑΙ

ΠΡΑΜΑΤΑ

«ΤΑΞΙΔΙ

εις τα ύψη του 'Ελληνικού πνεύματος». Αυ-
τός ο τίτλος, ο λίγο βαρύνς—δεν είν' έτσι ;—
φιγουράρει σε δυό τρεις 'Αθηναϊκες φημερί-
δες αυτές τις μέρες και κάτω απ' αυτόν ά-
πλώνονται οι πατριωτικές άνοησίες του κ.
'Ανοητόπουλου του Κεχηναίου. 'Ανοησίες που
γκρεμίζουν κάστρα, από κείνες δά τις 'Ανοη-
τοπουλικές ! «'Η 'Ελλάς—λέει—ούδέποτε θά
πεθάνει». Πολύ καλά. "Ας μὴν πεθάνει. Κα-
νείς βέβαια δεν τονέ θέλει το θάνατό της. Μά
γιατί δε θά πεθάνει ; 'Από δω άρχινάει το τα-
ξίδι σ' τα ύψη του 'Ελλ. πνεύματος. Γιατί ά-
φοϋ ο Χριστός δίχως μαχαίρια, δίχως ξίφη,
δίχως μπράβους, δίχως στρατούς νίκησε, άρα
κι η 'Ελλάς δεν έχει ανάγκη από στρατούς
κ' από σόλους για να νικήσει. Σταυρώθηκε ο

μένη κουφάλα του.

Άμα ζυγώνει στο ριζοβούνι, πέφτει ανάμεσα στα
τρόχαλα σαν ξύλο και βογγάει βαριά και δίχως να
κουνιέται πια.

«Είμαι: σαν ξεριζωμένο κυπαρίσσι που κατεβαζουν
τα φουσκωμένα ρέματα και πάνε να τάποθουν πέρα
στο γιάλο... Χάρη και γέλιο δε θα με στολίσουνε
στην ζενιτιά κι ούδε στα πανηγύρια θα μου τινά-
ζουν κόκκινο μαντήλι... Θα καθουμαι στάπσκια
και θα κλαίγομαι, γιατί κανείς δε θα γυρνάει στο
μαραμένο ξένο που λίγο λίγο θα χαλνάει σά σκου-
ριασμένο σίδερο... Στο ψυχομαχητό μου ποιος θα
παραστέκεται να με τινάξει και να με λεπτέρωσε;·
Κι ούδε τα μάτια μου τα στηλωμένα θα σφαλίσουν
κι ούδε το χλωμοκέρι θα μανάψουν... Μες στη μενιά
μου λημονημένος θα σκουλικιάζω και θα λυώνω σαν
φοφίμι... Κάλλιο στον κάμπο νάφανίζουμαν που οι
γονιές θεμέλωσαν τό σπίτι μου...»

Γέρνει τώρα το βαριόμοιρο κεφάλι του, σά να
μὴν μπορεί να κρατήθει όρθο, πάνου σ' ένα χεν-
τρολίθαρο και τίποτα δε συλλογιέται πια. Το πολω-
κάτεχο μυαλό του είναι θλωμένο κι άργό και μιά
νύστα τό ρίχνει κάθε τόσο σε λημονησιά.

Ξάφνου μες στην άπέραντη νυχτοσιγαλιά ποι

Χριστός και νίκησε σταυρώνεται η Έλλάς και δά νίκησει.

Απ' αυτή τη μεγάλη άνοησία καταλαβαίνετε και τις άλλες. Μά δέν πρόκειται για τή φυλλάδα του Άνοητόπουλου γι' αυτή ισακισμένο λεφτό δέ δίνουμε. Πρόκειται για τις φημερίδες που ξανατυπώνουν αυτές τις άνοησίες, που τις ρεκλαμάρον τόσο δυνατά κι αδιάντροπα και που υποχρεώνουν έτσι τον κοσμάκη νάν τις διαβάσει και νάν τις πιστεύει. Ταΐζουν τον κόσμο με τέτια πνευματικά πίτουρα κι έπειτα ξαφνιαζονται οι ίδιες και ρωτιούνται γιατί ο λαός αποβλακώθηκε, γιατί δέ βλέπει τό γκρεμό που ανοίχτηκε μπροστά του, γιατί αποχτηνώθηκε. Τόν ποτίζουν τό φαρμάκι κι άπορούν ύστερα οι ίδιες γιατί φαρμακώνεται.

Οι τέτιες τρανές άνοησίες όσο μένουνε μέσα στο βιβλίο φυλακισμένες δέ βλάπτουν τις διαβάσει κανείς και γελάει. Όταν όμως ξεγυθώνε στις φημερίδες, τότε άλλαζει τό πρόμα τότε η άνοησία μεταμορφώνεται σά μαχαίρι άκονισμένο, και τάκονισμένα μαχαίρια δέ χαϊδώνουνε, σκοτώνουν. Α ρωτήστε τή γνώμη μας, περισσότερο βλάπτεται και διαφθείρεται η κοινωνία διαβάζοντας τέτιες άνοησίες παρά βλέποντας τήν «Σεχωριστή κρεβατοκάμαρα» στο θέατρο. Κι αυτή τή μεγάλη αλήθεια ποτέ δέν τή νιώσανε οι φημερίδες μας.

ΤΩΡΑ

πούφυγε ο Πρίγκηπας και κατέβηκε ο Ζαΐμης στην Κρήτη, θα συχάσουν τά πράματα; Κανείς δέν μπορεί νάν τό ξέρει αυτό, ούτε οι φημερίδες μας, πούναί πάντοτε «καλά πληροφορημένες». Ίσαμε τώρα κάτι τέτιο φαίνεται, πώς θα συχάσουνε. Μά ποιός μπορεί νά έγυθηθεί και γι' αύριο; Ποιός μπορεί νά μας βεβαιώσει πώς ύστερ' από λίγο καιρό δέ θάρχησει—άδιάφορο άν από Βενιζελικούς ή Μιχελιδαικούς αυτή τή φορά—και κατά του Ζαΐμη, από προσωπικούς λόγους, ή συστηματική αντίδραση πούγινε στον Πρίγκηπα κ' έφερε τά πράματα πάνω στού ζουραφιού τήν κόψη;

Πολυ τό φοβούμαστε πώς τά Κρητικά πήραν απ' αρχής κακό δρόμο, άφου οι Κρητικοί κοιτάζονε νά μιμούνται σ' όλα τους λεύτερους Έλληνες—και νά τώρα που ζηλεύουνε τό Σύνταγμα τους και θέλουνε νάν τό πάρουν κι αυτό.

μονάχα τά τριζόνια τραγουδούνε σάν κουρασμένα και μονότονα, ξανοίγεται πέρα τό τριζιμο του άραμπά ξαφνιασμένο κι άργό—σάν περνάει πιό κοντά στη λαγκαδιά πούναί κειτάμενος ο Στάβρος Γκέλας, άκούγεται τό χούγιαγμα τόνό τω βουβαλιών κι άκόμα ύστερότερα λαλιές άνθρωπινές που τέτια σαλιαρίζουν.

«Έ, συντοπίτη, χοντρόρογα σταφύλια θα τραγανίσουμε μεθάρο... Μιά βροχή νά πάρει τώρα σά δροσούλα κι όλα θα πάνε δέξα... Σώνει πιά κι ο ζεσταμένος λίκας...»

«Ναι!.. Κι άν σάκούσουν τά σύννεφα... Τίποτα δέν κατέχουμε, καημένε... Μιά πλάκα έσθησα κ' έγώ νά πιάσω πετροπέδικες έδώ στο ριζοθούνη κι ούτε φτερό δέ ζύγωσε, σά νάτανε κατάρρα...»

«Τάχουμε οι ξωμάχοι τέτια... Ο καθένας συδαβλίζει για νά βράσει, μά όλοι δέν τό τρώνε... Άλλος κουλός, άλλος λιγνός και πρασινιάρης, άλλος σά νά κουβαλάει νερό στους πεταμένους...»

«Δέ σου λέω...»

«Νά μήν παρατεντόνουμε τό κιοιό, γιατί θα κοπεί και θα γιομίσουμε και οι δυό τόν τόπο... Είναι σωστό, σύντροφε, η δέν είναι;...»

«Όπως τά βρήκαμε κι όπως είμαστε συνηθι-

ΤΗ ΓΝΩΜΗ

μας για τό «Νέον Πνεύμα» του Γιαννόπουλου τήν είπαμε στο περασμένο φύλλο και τιμούμε τό «Νουμά» λέγοντας πώς τό γενναίο και βαθυστόχαστο έρθο του Παλαμά αντιπροσώπευε τή γνώμη και του «Νουμά» και όλων των άλλων που δουλεύουμε για τήν Ίδέα κάτω από τή λευκή σημαία του Ψυχάρη.

Σήμερα για τό ίδιο βιβλίο έρχεται νά μας μιλήσει ο κ. Ξενόπουλος. Άν παραδεχόμαστε η έχι όσα γράφει ο κ. Ξενόπουλος, άλλος λόγος. Έμει, μία και θέλησε νά μας τιμήσει με τήν ταχτική συνεργασία του, δέν μπορούσαμε νάν του περιορίσουμε τις ιδέες του—αυτό για κανένα συνεργάτη μας δέν τό κάνουμε, όταν υπογράφει τάβρα του κ' έτσι παίρνει πάνω του όλη τήν ευθύνη για ό,τι γράφει. Για μας τό βιβλίο του Γιαννόπουλου είναι γιομάτο φρέσκο, σε μερικά μέρη και λίγο βρώμικο, άέρα—για τόν κ. Ξενόπουλο είναι γιομάτο ούσια. Η γνώμη του και η γνώμη μας. Οι άναγνώστες μας είναι λεύτεροι νά διαλέξουν τή σωστότερη. Κάθε άλλη κουβέντα, θαρούμε, έρχεται σάν παραπανιστή.

ΦΡΟΝΙΜΑ

άποκρίθηκε ο κυβερνήτης του «Μισούλη» όταν τον ρώτησε κάποιος φημεριδογράφος μας ποιές εντύπωσης άπέκομισατε από τό τελευταίο ταξίδι.

—Άφελούν τά τέτια ταξίδια, μά δέν πρέπει νά παίρνουμε και τους δόκιμους μαζί, γιατί είναι παιδιά και παίρνουν τά μυαλά τους άέρα με τους πατριωτικούς ένθουσιασμούς που ζεσπάνε σε κάθε ύποδοχή!

Πολλή ψυχολογημένη αυτή η παρατήρηση. Τόν ένθουσιασμό οι μεγάλοι τόν ξελαγαρίζουνε, μά τά παιδιά τόν καταπίνουν άμάσητα.

ΚΑΘΕ

τέτια έποχή, πάνω στη βράση του βιβλιοπάζαρου, βγαίνει στη μέση, σά μαρινάτο ψάρι, και η είδηση πώς η Κυβέρνηση έχει έτοιμο νομοσκέδιο κατά της βιβλιοκαπηλείας και θα φροντίσει νά ψηφιστεί από τά πρώτα στη Βουλή!

Αυτή τήν είδηση τή διαδάζουμε τώρα τρία τέσσερα χρόνια στη σειρά και τό νομοσκέδιο μένει πάν-

τα στο ντουλάπι του Υπουργείου και ποτέ δέν ξεμυτίζει στη Βουλή. Και είναι για δέσιμο όσο φαντάζεται πώς θα γίνει ποτέ ένας τέτιος νόμος, άφου τό ξέρουν πολυ καλά πώς και οι βιβλιοκάπηλοι, σά Ρωμιοί που είναι, έχουν κι αυτοί τους βουλευτάδες τους που δέ θάρισουν ποτέ νά ψηφιστεί τέτιος δολοφονικός για τό κεφάλι τους νόμος.

ΕΝΑΣ

άπό τους καλύτερους φίλους του «Νουμά» κι από τους γεννιότερους πολεμιστάδες της Ίδέας, ο Ηλίας Σταύρος, ο Κορφιάτης δάσκαλος, τυπώνει τί δηγήματα του με τόν τίτλο «Θρησκεία και Πατρίδα». Τί αξίζουν τά δηγήματα του Σταύρου, θάν τό πούμε άμα βγει τό βιβλίο. Σήμερα τό συσταίνουμε στους άναγνώστες μας κ' έλπίζουμε πώς όλοι θάν τό πάρουν άφου η αξία του είναι τόσο μικρή, μοναχά μία δραχμή, κι ο σκοπός του τόση μεγάλος.

Η άγγελία που κυκλοφόρησε έχει και μία σύσταση του κ. Παπανικολάου, πούναί επιθεωρητής στα Δημ. σχολεία της Κέρκυρας, για τους «Δημοδιδασκάλους άμφοτέρων των φύλων». Και οι δασκάλοι πρέπει νάν τό υποστηρίξουν, όχι μόνο για τή μεγάλη παιδαγωγική του αξία, αλλά και γιατί ο Σταύρος πέρσε, που έτανε στη βράση του τό δασκαλικό ζήτημα, τους διαφέντεψε στο «Νουμά» με τά παληκαρία εκπαιδευτικά του άβρα.

ΣΤΟΝ Π. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟ

Γιά τ'άξιο «Νέο Πνεύμα» σου
Σου πρέπει, Περδικλέα,
Ένα μπουγαδοκόφρινο
Γιά περικεφαλαία.

ΚΑΤΑΚΕΦΑΛΙΑΣ

Σαρανταεσάρω χρονώ πέθανε στη Στοχόλη ο σουηδός ποιητής Όσκαρ Λέβερτιν. Στα 1893 ετανε διορισμένος ταχτικός καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Στοχόλης. Πολλά έργα του είναι μεταφρασμένα σε διάφορες γλώσσες της Έβρώπης και τις περισσότερες φορές η ύπόθεσή τους είναι παρμένη από τήν έποχή του βικτωρία Γουστάβου της Σουηδίας.

μένει... Γιατί τώρα τίποτα δέ θα καταφέρουμε... Δέν έχουμε άκόμα δύναμη κ' είναι άγώνας, ξέρις.. Τώρα στη θέση καθένας...»

«Νάν τό νοιώσουμε μονάχα και σάν άρίδα νά μας τρυπάει νύχτα μέρα τό μυαλό... Για γλυτωμό νά μή σκαρούμε...»

Και πιό πέρα γέλια τραγανά και κάταρες ξεχώριζαν. Στερνά μισοσβυσμένα λόγια άγγιζαν τήν κρύα ψυχή του Γκέλα.

«Νά σκάσει ο διάβολος κ' η κόντα ούλη άκόμα!..—Όλοένα γκρίκι—γκρίκι... Δέν μπορούμε νά πάρουμε μία στάλα ύπνο...»

«Κι άφτά τά παλιοβούβαλα σάν κοιμισμένα πάνε... Ούτε βουκέντρα ούτε μύγα νοιάζονται...»

«Κακός φόφος νάν τά πιάσει τά λασπομαθημένα!..»

«Δέν έχουμε κι άλλο ζουγκοκέρι γι' άλειμα... Οι ρόδες άναψαν...»

Και χάνονται μακριά σά μουρμουρητό άπέλαστο που λέει κανένας πώς τίποτα δέν είναι.

Ο φονιάς δαγκώνει και ματώνει τ'άβραχτα χείλια του και συμαζώνει τά ξαπλωμένα πόδια του σά νά στοχάζεται πιότερο τή μοναξιά του. Θέλει νά ζαρώσει, όσο δύναται, και νά κουλουριαστεί σάν κα-

νένα φίδι που κρύβεται κάτω από τήν πέτρα. Μά η φύβγα του έχει σβυστεί πιά τώρα από τή μνήμη του και λέει πώς ένα έβλογημένο χέρι σφίγγει και στράγγιζει τήν καρδιά του από τό παλιό και μαλεμένο γαΐμα.

«Θά πάω νά δργώσω πάλι τόν κάμπο κι ως με πιάσουν...», συλλογείται μοναχός του. «Φτάνει που στερνά θα κλείσω τά ματια μου όπου τ'άκλεισαν κ' οι πάποι μου και θα με φαν τ'ά λιμαγμένα μαβρουσκούληκα που δειπνησαν και με κείνους... Τί νά φοβηθώ πιότερο;... Σ' άγρίμια μερωμένα θα πάω άνάμεσα... Τά χνότα μου θα μυρίσουν και θα με νοιώσουνε δίχως νά μαλλιάσει η γλώσσα μου...»

Και κρεμασμένος κι άρχλος ξεκινάει για τόν πικρό του γυρισμό—τά μεγαλωμένα ματια του κοιτούν μπροστά τά δάχτυλα των ποδιών του, σάν προβάλλει τό καθένα στήν περπατησιά του. Βέβαια, τήν ταραχή που θα σείσει τό χωριό και τά χάχανα που θα ξεπούνε γύρω του, όταν θα τότε σπρώχουν πιασγκωνα δεμένο, δέν τά νοιάζεται τώρα: έτσι θαρρεί πώς είναι περίπιο. Άλουλούδιση παντα εταν η ζωή του και γελιούταν μόνο με τήν άβγή της άλλης μέρας.—Μά ένχ βράδι, που δέ θάχει

ΜΕΣΑΛΙΝΑ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΘΩΔΩΡΙΑΝ

— Καί νά σ' ἔβλεπε ἡ Καίτη, μωρὲ Στρατῆ, σ' αὐτὰ τὰ χάλια, γέλια πού θῆκανε... Αὐτὴ γελᾷ δὲ μὲ τὸ τίποτε!...

Ὁ Στρατῆς δὲν ἀποκρίθηκε. Σήκωσε τὴν πίδα στὸ στόμα του, τράβηξε μιὰ ρουφηξιά δυνατὴ καὶ σιγώησε.

— Κοίτα ζερβά· αὐτοὶ σταματήσανε φαίνεται, σὲ κάποια πέτρα θὰ τυλίχτηκε τὸ δίχτι...

— Ἀλλάζεις κουβέντα, βλέπω. Ἀλλοίμονο, καὶ τᾶνομά της πιά δὲ θὲς νὰκούσεις; Ἄλλες φορές...

— Νὰ σοῦ πῶ, Χρόνη! τὸν ἀντίκοψε ὁ Στρατῆς. Ἐχεις ἄλλες κουβέντες; Πές τις. Ἄν ξεκολληθῆσαι τὸν ἴδιο χαβᾶ σηκνόμεμα καὶ φεύγω.

Κ' ἔκανε νὰ σηκωθεῖ.

— Ἄ, δὲν τρώγεσαι πιά!... Ὁ Χρόνης τὸν σῆκασε.

— Χωρατεύω! δὲν εἶπαμε καὶ νὰ θυμώνεις!...

Ἄ δὲ σ' ἀρέσουν αὐτὲς οἱ κουβέντες...

— Δὲ μ' ἀρέσουν, βέβαια...

Κ' ἔτσι μείνανε ξαπλωμένοι στὴ φυκιὰδα καπνίζοντας τίς πίπες τους καὶ θεωρώντας τοὺς Παριανούς πού μὲ κόπο τραβοῦσαν ἔξω τὸ δίχτι. Ὁ ἥλιος στὸ δῦσμα του. Ὅλο τὸ τσοῦρμο στὸ πόδι. Ἐξῆ δεξιά, ἄλλοι τόσοι ζερβά καὶ τραβοῦσαν τὰ σκοινιά. Ἀπὸ ὦρα εἶχαν καλάρει. Ὁ καπετὰ Γιαννιὸς στὴν καίκα μ' ἓνα μπουτσουπαῖδι εἶχαν ἀνοίχτει ζερβὴ μεριά καὶ φάχνανε μὲ τὸ καμάκι νὰ βροῦνε πού σκάλωσε τὸ σκοινί. Τὸ βρήκανε, φαίνεται.

— Πέτρα, μωρὲ! φώναξε. Μὴν τραβάτε καὶ σπάσει τὸ σκοινί. Ἴσαμε πεντακόσες ὀκάδες!... Βουνο!...

— Καί τί θὰ κάνουμε τώρα; τοῦ φώναζανε ἀπ' ἔξω.

— Θὰ βουτήξω, μωρὲ, νὰν τὸ ξεμπερδέψω τὸ σκοινί...

— Καὶ νὰν τὴν καρκαυλήσεις λίγο δεξιά νὰ μὴ μᾶς ξαναμπλεχτεῖ...

— Ἴδια σκίφτουμα!

Ὁ καπετὰ Γιαννιὸς ἔβγαλε τὴ φανέλα του καὶ

ἀνάγκη νὰ κρύβεται πιά, θὰ βγῆ ἔξω καὶ θὰ τινάξει τὸ ξεπλυμένο μούτρο του ἀδιάντροπα μπροστά σ' ὄλον τὸν κόσμον καὶ θὰ σκούζει μὲ τρανταχτὴ φωνή: «— Ἐγὼ εἶμαι!...»

Στὸ γυμνωμένο κάμπο πού ξετυλίγεται ὡς τὰ οὐρανοθέμελα σὰ νᾶναι καμιά θάλασσα πικροκυματοῦσα μαντίβη κανένα ζεβγίτη πού περνᾷ σὺν ἡσικίῳ καὶ πάει στὴ δουλιὰ του: τὸ μισόρωτο τῆς κονταβγῆς ἀσπρογαλιάζει κάπως τώρα καὶ τὰ χρυσὰ τᾶστέρια θαμπώνονται καὶ ἀποτραβιοῦνται. Ἡ σάπια μυρουδιά τοῦ χόρτου χάνεται γιὰ λίγο μὲ τὸ ἥσυχον καὶ μαλακὸ ἀγέρι πού στέλνουν οἱ γερᾶνιες βουνοκορφές. Καμιά γαλιάντρα κάποτε φουρτουραεὶ σκιασμένη καὶ ὁ τσαλαπετεινὸς ζυγιάζεται: πάνου σὲ κούφιο σῶλο.

Σ' ἓνα χωράφι παραπέρα συναπαντᾷ τὰ γελᾶδια τοῦ χωριοῦ πού βγαίνουν γιὰ βοσκή: ἓνα κοπάδι ἀριὸ καὶ ἀνήσυχον, νηστικὸ καὶ λήπερο. Μουγκρίζουν κάθε τόσο φοβερὰ καὶ ἀγριζόμενα καὶ σηκώνουν τὴ φουντωτὴ νοῦρά πάνου στὸν ἀέρα, καθὼς κουσίδουνε ζερβόδεξα.

Τὸ μουγκρητὸ ἀπὸ σὰ νὰ μπουλιάζεται ἴσια μὲς στὴν ψυχὴ τοῦ Σταύρου Γκέλα, καὶ τόσο τόχει συνηθίσει πού λείει πὼς δίχως ἄλλο εἶναι κατιτὶ δικό του. Σταματᾷ ἔαφνον στὸν τόπον καὶ τᾶναμετράει τριγύρω του μὲ τὴ βαθιὰ καὶ σκοτεινιασμένη ματιὰ του ἓνα ἓνα...

(Λάρσα—Ἀβγουστος, 1906.)

ΣΠΗΛΙΟΣ ΑΝΘΙΑΣ.

βουτήξε· ἔμεινε λίγες στιγμὲς στὸν πάτο καὶ ἀνέβηκε στὸ γυάλον, καὶ πάλι ξαναβουτήξε, τρεῖς, τέσσερες καὶ πέντε φορές, καὶ ὕστερα πήδηξε στὴν καίκα.

— Τραβάτε τώρα! φώναξε.

Καὶ τὸ τσοῦρμο ξανάρχισε τὴ δουλειά.

— Μεσαλίνα!... μπουμούρισε ὁ Στρατῆς.

Ὁ Χρόνης ξαφνιαστικῶς.

— Μεσαλίνα;

— Ναί, σωστὴ Μεσαλίνα!

— Ἡ Καίτη;

— Βέβαια, ἡ Καίτη...

— Ὁχ ἀδελφε, τὸ παρακάνεις...

— Ἔτσι αἰ; τὸ παρακάνω;

Κι ὁ Στρατῆς πικρογέλασε.

— Τὸ θαρρεῖς. Ἄμ κάτι ξέρω... Γιὰ νὰ μιλάω ἔτσι... Στὰ κουτουροῦ δὲ μιλάω ποτέ! Μεσαλίνα σοῦ λέω ἔκουσε με...

— Νὰ σ' ἀκούσω; Καὶ τί νὰκούσω; Ἀεροκουβέντες; Σήκω! Τραβήξανε τὴν τράτα... Πάμε νὰ πάρουμε κἀνα λιθρίνι...

— Ἦρθε ἡ ἀράδα σου νὰλλάξεις κουβέντα. Φαίνεται πειράζεσαι. Μήπως καὶ ἡ ἀφεντιά σου μπλέχτηκε στὰ δίχτια της;

— Τί λές;

— Ἐξέρω καὶ ἐγὼ! Ὅλα γίνονται... Εἶδαν τόσα καὶ τόσα τὰ μάτια μου.

— Μὰ γὼ δυὸ τρεῖς φορές ὄλες καὶ ὄλες μίλησα μαζί της καὶ μιὰ φορὰ μοναχὰ τὴ συντρόφεψα ἴσαμε τὸ σπῆτι της...

— Τὴ συντρόφεψες κιόλας; Φτ! Πάει! Τὸ πουλὶ πιάστηκε!

— Ἐλα, ἔλα! Σήκω! Θὲς νὰ παίξεις μαζί μου!...

— Νὰ παίξω μαζί σου; Ὁχι, μωρὲ παιδί!

Δὲν ἔχω κανένα κέφι νὰ παίξω μαζί σου—ποτέ μου δὲν ἔπαιξα μ' ἀκονισμένα μαχαίρια. Φοβοῦμαι μοναχὰ... φοβοῦμαι γιὰ ὄλους πού τὴ ζυγώνουνε—γιατὶ ζυγώνουν τὴ φωτιά. Καὶ νὰ εἶταν τρόπος νὰ βρισκοῦμαι πάντα πλαῖ της, νὰ μὴν ξεκολλῶ στιγμὴ ἀπὸ τὸ πλευρὸ της, ὄχι ἀπὸ ἀγάπη, μὰ ἔτσι: ἀπὸ πονοψυχιά, γιὰ νὰ φωναζῶ στοὺς γύρω της τὸν κίντυνον Φυλαχτήτε, παιδιά, ἀπὸ τὴν ψεύτικη μὰ θανατερὴ ἀγάπη της, φυλαχτήτε!

Ὁ Στρατῆς δὲ γελούσε· μιλούσε ἀργὰ καὶ σοβαρὰ, μ' ἓναν τέτιον τόνο, σὰ φοβισμένο, πού λές καὶ ἔβλεπε κάποιο μεγάλο κακὸ νᾶρχεται καταπάνου του. Ὁ Χρόνης τὸν ἀκούε προσεχτικὰ καὶ ξαφνιασμένα. Ἀνασηκώθηκε λίγο καὶ καθίσε στὰ φύκια· ὄχι πιά ξαπλωμένος· καὶ τὸν κοίταξε κατάματα.

— Καημένη Στρατῆ, τὴν ἀγαπᾷς ἀκόμα!...

Ὁ Στρατῆς ζετινάχτηκε σὰ νὰν τὸνὲ χτύπησε δράκαινα.

— Ἐγὼ; Ὁχι! Ποιὸς σοῦ τόπε; Ἐγὼ; Πάει πιά, γιατρεύτηκα καὶ γλεντῶ τώρα τὴ γιατριά μου!

— Δὲ γλεντᾶν οἱ ἀθρώποι; ἔτσι!

— Ὅσα σηκώνονται ἀπὸ ἀρρώστια βαρὶκ δὲν ἔχουν τᾶνακαρὰ νὰ γλεντήσουν καὶ καλύτερα!

Ξανασωπάσανε γιὰ ὦρα. Ἐξάπλωμα στὴ φυκιὰδα καὶ πάφ! πούφ! τὸ τσιγάρο. Εἶχε σουζουπώσει κιόλας. Οἱ Παριανοὶ καταπιασθήκανε καὶ δεῦτερη καλᾶδα, σιγοτραγουδώντας καὶ χαχανίζοντας. Μπάτης ἀλαφροῦ γλυκοχαϊδέθε τὸ γυάλον καὶ ἔφερνε ἀπ' ἀντίκρου τίς μυρουδιὰς τοῦ θυμариου. Στὴ θάλασσα τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὴν καίκα τῶν Παριανῶν καὶ στ' ἀκρογιάλι μοναχὰ τὸ τσοῦρμο καὶ οἱ δυὸ τους. Ἀλήθεια, λίγο παρῆκει ἀπ' αὐτοὺς, στὸ ἀπάνεμο, ἓνας Παριανὸς ἔναθε φωτιά καὶ ἔτοίμαζε τὸ τσοῦκάλι γιὰ τὴν κακαδιά.

— Θὰ φάτε καὶ λόγου σας; τοὺς φώναξε ἀπὸ τὴν καίκα γελώντας ὁ καπετὰ Γιαννιὸς.

— Μήπως δουλέψαμε γιὰ νὰ φάμε; τοῦ ἀποκρίθηκε γελώντας καὶ ὁ Χρόνης.

Ἔτσι πέρασε ἀκόμα κάμποση ὦρα. Κ' οἱ δυὸ σωπούσανε, μὰ καὶ οἱ δυὸ δειχνανε σὰ νᾶχανε κάτι νὰ ποῦν. Ὁ Χρόνης νὰ ρωτήσῃ, ὁ Στρατῆς νὰποκριθεῖ. Μὰ καὶ κανεὶς του δὲν ἀποκοτοῦσε νᾶρχινήσει. Φοβόντουσαν. Ἔτσι, σὰ νὰν τὸ ξέρανε καὶ οἱ δυὸ τοὺς πὼς θὰ τοὺς στενοχωροῦσε ἡ κουβέντα, μὰ πού ἔπρεπε πάλι καὶ νὰ εἰπωθεῖ. Εἶτανε, βλέπεις, ἀνάγκη, εἶταν κακὸ, πού λές, πού ὄσο καὶ ἂ θέλανε, δὲ θὰ μπορούσαν καὶ νὰν τᾶποφύγουν.

— Μεσαλίνα λοιπὸν! εἶπε ὁ Χρόνης σιγαλὰ, σὰ νὰ μιλούσε μοναχὸς του.

— Τέτια, ναί! πρόστεσε ὀρημητικὰ ὁ Στρατῆς.

Μ' ὅποιονε βρεῖ μπροστά της, μ' ὅποιονε συναπαντήσῃ στὸ δρόμον της. Μὲ νιὸς, μὲ γέρους. Ἀκόμα καὶ μὲ τοὺς δούλους της, σὺν τὴν ἄλλη. Ἀχόρταγη. Ὅτε πέντε, ὅτε δέκα δὲν τὴ σώνουνε. Θέλει ντουζίνες καὶ ντουζίνες νὰν τοὺς τυραγνᾷ, νᾶνασαινε τοὺς καημούς τους, νὰ ζεῖ μὲ τοὺς πόνους τους. Αἰσθηματικὴ Μεσαλίνα. Μὲ νιώθει; χειρότερη καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἐκείνη τουλάχιστον παραδίνε τὸ κορμί της. Αὐτὴ φυλάει τὸ κορμί της, πορνεύοντας τὴν ψυχὴ της. Εἶναι τίμια! Μὰ τέτια τιμὴ τὴ γράφω ἡ ἀφεντιά μου στὴν πατοῦνα μου καὶ νὰ μὲ συμπαθᾷς. Τέτια τιμὴ βάλ' τ'ηνε στὴ σαλαμούρα γιὰτὶ γλήγορα θὰ σαπίσει.

Νὰ μ' ἀκούσεις πού σ' τὸ λέω. Ἡ τιμιότητῆς ψυχῆς εἶναι πού ἀξίζει· αὐτὴ εἶναι τὸ διαμάντι τὸ ξετίμωτο· ἡ ἄλλη, τοῦ κορμιοῦ, εἶναι σκλάβια τῆς ἀνάγκης. Δὲν μπορεῖ νὰν τὴν ἐξουσιάζῃ ὁ καθένας καὶ πάντοτε. Κυρὰ εἶναι ἡ πρώτη· ἡ ἄλλη, εἶπαμε, εἶναι δούλα της.

Νὰ, λοιπὸν ποιά τιμιότητῆς λείπει. Στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ πρόσεξα· δυὸ χρόνια σιμά της καὶ τὴν εἶπα γι' ἄγγελο. Δυὸ χρόνια, εἶπα. Ἐξέρεις μέσα σ' αὐτὰ τὰ δυὸ χρόνια πόσους ἄλλαξε; Νὰ σοῦ πῶ καὶ εἴκοσι, λίγοι θᾶναι. Καὶ τοὺς εἴκοσι τοὺς ἀγάπησε· γιὰ λίγο καιρὸ τὸν καθένα, μὰ πάντα ἔτσι δειχνόνταν πὼς τὸν ἀγαποῦσε. Κ' ἐγὼ πάντα τὴ δικιολογοῦσα... Ἡ καημένη, τί νὰ σοῦ κάνει. Ὁμορφὴ εἶναι, μορφομένη, τοῦ κόσμου, πού λένε, λίγο ὑστερικὰ καὶ ὁ ἄντρας της ἓνας μεσόκοπος παραλυμένος. Γυναῖκες καὶ χαρτιά. Καὶ τόξερε. Τόξερε καὶ πὼς δὲν τὸν ἀγαποῦσε, μὰ πὼς τὴν ἀγόρασε, ἔτσι ἀπὸ ζιπασιά, γιὰ νᾶχει ὀμορφὴ γυναῖκα, ὅπως θᾶθελε νᾶχει ὀμορφο ἀμάξι ἢ ὀμορφο σπῆτι στὴν Κηβισιά. Κι ἄς μὴν μπῆκε ποτέ σ' ἀμάξι, καὶ ἄς μὴν πηγαίνει ὅτε μιὰ φορὰ τὸ χρόνο στὴν Κηβισιά. Ἦθελε νὰν τᾶχει, γιὰ νὰν τὰ βλέπει καὶ νὰν τοῦ λείει ὁ κόσμος πὼς τᾶχει. Τὸ ἴδιο καὶ τὴ γυναῖκα του.

Τί νὰ σοῦ κάνει καὶ αὐτὴ; Ἄν εἶταν ἄλλη, θᾶπεφτε στὰ πόδια του καὶ θὰ τοῦ ζητοῦσε ἢ νὰν τὴν ἀγαπήσῃ ἢ νὰν τὴ χωρίσει. Μὰ εἶναι ἐγωίστρα καὶ δὲν τὸ καταδεχότανε νὰ ταπεινωθεῖ μπροστά του. Τὸν ἀφίνει λοιπὸν νὰ ζεῖ ὅπως θέλει καὶ ζεῖ καὶ αὐτὴ τοῦ γούστου της. Δὲ σοῦ τὸ κρύβω, τὴν ἀγαποῦσα, μὰ περισσότερο τὴ λυπόμουνα. Νὰν τῆς δείξω ὅμως τὴν ἀγάπη μου, ποτέ! Φοβόμουνα μήπως πάθω ὅ,τι καὶ οἱ ἄλλοι. Μήπως ὕστερ' ἀπὸ λίγο, σὰ δύσει τᾶστέρι μου, δηγέται στοὺς ἄλλους γιὰ μένα, ὅ,τι δηγιότουνα γιὰ τοὺς ἄλλους σὲ μένανε. Ὁχι ἀπὸ κακία της· ἔτσι τὸ θαρροῦσα τότε, μὰ ἀπὸ λαφρομαλιά, — ἔτσι ἀπὸ φυσικὸ της, νὰ μὴ σοβαρευεταί ποτέ καὶ σὲ τίποτα.

Καὶ παρακαλοῦσα νᾶγαπήσῃ καὶ ἄς μὴν εἰμωνα καὶ ἐγὼ πού θὰ τὴ συγινωῦσα· ἄς εἶταν ὅποιος ἄλλος, σώνει μοναχὰ νὰ εἶταν κάποιος, γιὰτὶ ἔπρεπε